

JAARVERSLAG 2012

Architectuurcentrum

RONDEEL

Architectuurcentrum

Roan

SPONSOREN EN SUBSIDIENTEN ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL 2012

Gemeente Deventer
Stimuleringsfonds voor Architectuur
Provincie Overijssel
Architectenbureau Kristinsson
Attika Architekten
Bestwerk
BNA Kring Stedendriehoek
Bouwbedrijf De Combi
Bouwend Nederland Afd Deventer
I'M Architecten
JVZ Raadgevend Ingenieursburo
Le Clerq Planontwikkeling
Maas Architecten
Nijhuis Bouw
Nikkels Bouwbedrijf
OMA Apeldoorn
Rentree
Sacon bureau voor architectuur stedenbouw en landschap
Ten Hag makelaarsgroep
VHGP Architecten
Witteveen + Bos

ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL

platform voor architectuur, stedenbouw en tuin- en landschapsarchitectuur

JAARVERSLAG 2012

INHOUD

1. 2012, HET ACHTTIENDE JAAR ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL	7
2. ACTIVITEITEN 2012	21
3. JAARPROGRAMMA 2013	66
4. BEZOEKERSAANTALLEN	68

1.

2012: HET ACHTTIENDE JAAR ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL

DOELSTELLING

DE DOELSTELLING VAN DE STICHTING ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL IS

'bewustwording en kennisbevordering op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsinrichting, inrichting van de openbare ruimte en interieurarchitectuur, bij zowel de professionals als het brede publiek'.

Deze doelstelling wordt gerealiseerd door het organiseren van exposities, debatten, lezingen, workshops, filmavonden en excursies.

Architectuurcentrum Rondeel informeert, maar wil ook de discussie over de ruimtelijke kwaliteit op gang brengen en het debat daarover op een hoger niveau tillen. Voorwaarde daarvoor is de onafhankelijkheid van het Rondeel. Als zowel voor- als tegenstanders van (ruimtelijke) ontwikkelingen aan het woord komen, kan niet alleen een bijdrage worden geleverd aan een maximale kwaliteit, maar kan daar tevens draagvlak voor worden gecreëerd. Het Rondeel biedt daarvoor het podium.

ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL IN 2012 EN 2013

In het Beleidsplan 2012 werd verondersteld dat de aangekondigde verbouwing van het pand aan de Stromarkt - waar het Rondeel sinds 2009 is gehuisvest – in de loop van 2013 zou starten. Inmiddels is duidelijk geworden dat er vertraging is opgetreden in het voorbereidingsproces. Dit betekent dat de programmaraad zich opnieuw heeft gebogen over een te ontwikkelen jaarprogramma dat een regulier verloop zal kennen, niet gehinderd door een tussentijds vertrek uit de expositieruimte. Voor 2013 is dan ook een volwaardig programma ontwikkeld met tentoonstellingen, debatten, lezingen, rondleidingen, films e.d.

Stromarkt 18c, óók in 2013 de ideale huisvesting voor Architectuurcentrum Rondeel

Architectuurcentrum Rondeel is een vrijwilligersorganisatie (alleen de coördinator is een betaalde kracht die voor enkele uren per week ondersteund wordt door een freelance projectmedewerker). Na de in 2011 in de programmaraad gevoerde discussie over het al of niet aanpassen van de organisatie om een zo passend mogelijk jaarprogramma te ontwikkelen en uit te voeren, is voor 2012 gekozen voor een LIGHT programma, met daarin enkele vaste en succesvolle formats, dat een min of meer gegarandeerd publiek trekt dat enthousiast is over de aangeboden activiteiten. Daarnaast werd gekozen voor een extra PLUS-project dat onder de noemer OMDENKEN ruim een jaar verschillende activiteiten kende rondom een expositie waarin bij tijd en wijle aanpassingen werden aangebracht, afgestemd op dan te voeren discussies en debatten. Tegelijkertijd werd vastgesteld dat een andere werkwijze beter zou aansluiten bij deze vorm van jaarprogramma. Uit de programmaraad werden vier projectteams geformeerd die onder leiding van een teamleider de verschillende onderdelen van het jaarprogramma 2012 zouden voorbereiden en uitvoeren.

TERUGBLIK OP 2012

Het voorliggende jaarverslag laat zien dat er in 2012 een uitzonderlijk actief, gevarieerd en aantrekkelijk programma is gerealiseerd. Naast de tentoonstellingen, lezingen en debatten is een aantal bijzondere projecten tot stand gekomen. Deels op eigen initiatief ontwikkeld, deels op aanvraag van derden, met name de gemeente Deventer. Bijzondere waardering voor de programmaraad en de vrijwilligers is op zijn plaats. Met het terugtreden van een aantal leden is de druk op de achterblijvende leden vergroot. Desondanks is het door nog meer inzet en enthousiasme gelukt om de voorgenomen kwaliteit in het programma te realiseren. De opgedane ervaringen uit 2012 zijn tijdens het ontwikkelen van het jaarprogramma 2013 tegen het licht gehouden. Daarbij trok de programmaraad de volgende conclusies:

- Géén langlopende exposities meer (biedt te weinig dynamiek in de ruimte en in het programma).
- De bijeenkomsten bij openingen, debatten en lezingen worden erg goed bezocht, zijn leuk om te organiseren. Bovendien zijn dit de momenten waarop de tentoonstellingen ook gezien worden.
- De projectteams functioneren goed maar door de grote werkdruk ondervindt men wat weinig betrokkenheid bij de andere projectgroepen. Het teamleiderschap is belastend.
- Het inzetten van leden Raad van Advies werkt goed!
- Er moeten meer programmaraadsleden komen.
- We moeten meer samenwerken en uitwisselen met andere architectuurcentra om zo efficiënt om te gaan met middelen en mensen.
- Bij niet specifiek Deventer onderwerpen, ook de adressenbestanden van 'naastgelegen' architectuurcentra inzetten voor een groter publieksbereik.

CONCLUSIES VOOR 2013

Gekozen werd voor een werkwijze waarbij de publieksbijeenkomsten meer aandacht krijgen en waarbij de exposities (duur max. 2 á 3 maanden) een meer ondersteunende rol krijgen. Méér aandacht komt er voor activiteiten op locatie. Programmaraadsleden gaan weer per project samenwerken en niet meer in jaarteams.

UITGANGSPUNTEN

De uitgangspunten van waaruit Architectuurcentrum Rondeel werkt en waarin vrijwilligers en publiek bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen blijven gelijk aan die zoals genoemd in het Beleidsplan 2012.

ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL MOET, WIL EN KAN ZIJN:

- Een platform voor ontwikkelingen op het gebied van architectuur, stedenbouw en landschap in en om Deventer;
- Een podium voor het debat met publiek, architectuurliefhebbers, architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, ontwikkelaars, bouwers, beleidmakers en kunstenaars;
- Inspelen op actuele thema's en ontwikkelingen. Het Rondeel moet dé plek zijn waar iemand heen gaat als hij of zij iets wil weten over wat er nu speelt;
- Een groot publiek bereiken, zichtbaar zijn, het vakgebied naar 'de gewone man brengen';
- Samenwerken met andere organisaties in en buiten Deventer moet worden geïntensiveerd. Het betreft de VVV, de Openbare en Atheneum Bibliotheek, filmhuis De Keizer, Saxion, Kunstenlab en de organisaties verenigd in het '*Netwerk Deventer Erfgoedorganisaties*' (NDE). Daarnaast voor de uitwisseling van programmaonderdelen ook nadrukkelijk samenwerking zoeken met andere architectuurcentra in Nederland die (min of meer) dezelfde doelstellingen hanteren.
- Gebruik maken van adressenbestanden van de naastgelegen centra zoals Bouwhuis Apeldoorn, Architectuurcentrum Twente Enschede en ZAP Zwolle.
- Een plezierige ontmoetingsplek zijn voor hen die aan het Rondeel verbonden zijn: bestuur, programmaraad, vrijwilligers, raad van advies, medewerkers.

Afgaande op bovenstaande is gekozen voor een jaarprogramma voor 2013 met daarin minimaal één keer per maand een bijeenkomst in het architectuurcentrum, aan te vullen met enige activiteiten op locatie elders, zoals films en rondleidingen. Er komen meer wisselingen in exposities.

Er wordt na uitvoerige discussies uiteindelijk toch gekozen voor een jaarprogramma zonder centraal thema maar met uiteenlopende activiteiten, grotendeels met de actualiteit als uitgangspunt. Daarnaast is er gekozen voor één groter thema met de titel GOUD IN HANDEN. Dit zogeheten PLUS-project is niet alleen een vervolg op het project OMDENKEN uit 2012 maar sluit ook aan bij het jaarthema van het NDE.

De 'Dynamische kaart van Deventer' blijft een permanent onderdeel dat de actuele bouwactiviteiten in Deventer aangeeft.

ORGANISATIE

De organisatie van Architectuurcentrum Rondeel bestaat naast de vaste medewerkers (coördinator en freelance medewerkers) uit een bestuur, een raad van advies, de programmaraad en vrijwilligers.

Programmaraad

Centraal in de organisatie staat de programmaraad die de inhoud van het programma bepaalt, invult en zorgt voor de uitvoering. Hierin zitten programmaraadsleden die een deskundigheid vertegenwoordigen waarmee de inhoudelijke kwaliteit van het jaarprogramma gewaarborgd is. Van programmaraadsleden wordt verwacht dat zij zich minimaal voor één onderdeel uit het jaarprogramma als kartrekker aanmelden.

De voorzitter van de programmaraad is verantwoordelijk voor continuïteit en inhoud van het programma. Per programmaonderdeel wordt het verantwoordelijke programmaraads-lid ondersteund door één of meer vrijwilligers, andere programmaraadsleden, leden uit de raad van advies of externe deskundigen die al of niet op vrijwillige basis, dan wel tegen vergoeding kunnen worden ingehuurd.

Op 1 december 2012 bestond de programmaraad uit:

Ellen Schild, architect, Studio Groen+Schild, voorzitter

Floris Klunder, architect, Architectenbureau Kristinsson

Bart Kruijschoop, architect, docent Saxion

Serge van de Moesdijk, architect, VHGP Architecten

Huib Ribbens, architect

Roel Van Veldhuizen, stedenbouwkundige, Van Veldhuizen stadsontwikkeling

Nieuw in 2012 zijn:

Jaco Remmelink, groen adviseur, Donkergroen (vanaf 01-09-2012)

Frank van Unen, architect, Het Oversticht (vanaf 01-09-2012)

Harry Zwiers, constructeur, JVZ Raadgevend Ingenieursburo (vanaf 01-12-2012)

Afgetreden in 2012 zijn:

Marc Harmsen, architect, Attika Architecten (tot 01-08-2011)

Tom Kemperman, stedenbouwkundige (vanaf 01-12-2011 tot 01-09-2012)

Wim Maas, architect, Maas Architecten (tot 01-08-2011)

Rob Smetsers, stedenbouwkundige, gemeente Deventer (tot 01-09-2012)

Coraline Vester, architect, Kreek Architecten (tot 01-08-2011)

Stephen Warren, architect, Witteveen Architecten (tot 01-08-2011)

Het ligt in de bedoeling om de programmaraad voor 2013 uit te breiden om voldoende capaciteit te kunnen hebben voor de uitvoering van het jaarprogramma.

Tijdens maandelijkse programmaraadsvergaderingen wordt verslag gedaan omtrent de vorderingen van de voorbereidingen en na afloop wordt er geëvalueerd.

Vaste medewerkers

De coördinator Marion Lanting is de spil in de organisatie en het gezicht naar buiten. Naast een inhoudelijke en een zakelijke kant heeft de functie een ondersteunende taak voor het bestuur en de programmaraad. De coördinator wordt ondersteund door enkele freelance medewerkers:

Yvonne Neppelenbroek,

Caro Pieck,

Tom de Vries.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit vier personen (voorzitter, secretaris, penningmeester en een lid) en functioneert 'op afstand', zorgt dat de statuten en de doelstelling gehandhaafd worden, dat de begroting en de jaarrekening worden opgemaakt en vastgesteld, controleert of het jaarprogramma binnen de gemaakte afspraken gerealiseerd wordt en onderhoudt de contacten met subsidiënten en sponsors. Het bestuur vergadert tweemaal per jaar zelf en daarnaast tweemaal per jaar met de overige *Rondelers*.

In 2012 zijn een twee bestuursleden na een groot aantal jaren van grote betrokkenheid en inzet afgetreden. Op 17 oktober 2012 werd afscheid genomen van Bert Doornebos, voormalig wethouder (secretaris) en Jet Rombouts, notaris (lid). Op 17 oktober 2012 trad Henk Vos, voorheen adviseur wonen en ruimtelijke erfgoed bij de gemeente Deventer, als secretaris toe in het bestuur. Voor het vierde bestuurslid is een vacature.

Op 17 oktober 2012 waren derhalve de volgende personen lid van het bestuur:

Peter Ghijsen, architect Peter Ghijsen architectuur & advies, voorzitter

Henk Oonk, aannemer (penningmeester)

Henk Vos, vh adviseur wonen en ruimtelijke erfgoed gemeente Deventer (secretaris)

Raad van Advies

De leden van de raad van advies kunnen door programmaraadsleden gevraagd worden op basis van hun kennis en ervaring zitting te nemen in een projectteam. De leden vergaderen tweemaal per jaar, samen met de overige *Rondelers*.

Op 1 oktober 2012 waren de volgende personen lid van de raad van advies:

Peter Ghijsen, architect (voorzitter)

Daaf Ledeboer, procesmanager

Andries van den Berg, landschapsarchitect

Han Beumer, stedenbouwkundige

Gabriel Bosch, bouwkundige

Wim van der Does, bouwkundige

Ivan Ezerman, architect

Daan Josee, architect

Wilma Mensink, adviseur volkshuisvesting

Vrijwilligers

De vrijwilligers suppoosten bij de als er geen vaste kracht aanwezig is. Daarnaast bieden zij ondersteuning bij alle activiteiten. Ook kunnen zij, als zij dat willen, ondersteunen bij de uitwerking van programmaonderdelen. Op deze manier zijn zij ook inhoudelijk betrokken bij het programma van het Rondeel. De groep zal worden uitgebreid.

Op 1 oktober 2012 waren de volgende personen vrijwilliger:

Jan van Leeuwen, ICT-specialist

Robert Nollen, docent Etty Hillersum Lyceum

Hessel Offringa, bouwkundige

Liesbeth Pretorius, interieurarchitect

Tjibbe Reitsma

Ineke Rooijmans, meubelmaker

PLANNING

Het Beleidsplan 2012 was bedoeld voor de jaren 2012 en 2013. Naast een LIGHT programma waren er twee langlopende projecten. Het project de *Dynamische kaart van Deventer* zal ook in de jaren na 2012 gecontinueerd en geactualiseerd worden. Het project OMDENKEN zal in maart 2013 worden afgerond. Gedurende de zomerperiode is de expositieruimte van het architectuurcentrum gedurende zes weken gesloten geweest voor publiek, maar gaf de zomeretalage wel vanaf de straat een blijvend actief beeld.

FINANCIËN

De omvang van het voor de uitvoering van het jaarprogramma benodigde budget is vooral afhankelijk van de te ontvangen projectsubsidies van verschillende fondsen. Bij het Stimuleringsfonds voor Architectuur werd voor 2012 een aanvraag ingediend voor een jaarprogramma-LIGHT met twee PLUS-projecten. Daarnaast werd een beroep gedaan worden op subsidiemogelijkheden bij de provincie Overijssel in het kader van het programma Ruimte & Cultuur. Naast de structurele bijdrage van de gemeente Deventer en de sponsorbijdragen – bedoeld voor dekking van de algemene kosten - werd incidenteel, afhankelijk van de directe betrokkenheid van partijen, op projectniveau een beroep gedaan op de gemeentelijke fondsen en het bedrijfsleven.

Overigens diende zich - als gevolg van de voortdurende economische crisis – een terugloop in het aantal bedrijfssponsors aan. Waar in de afgelopen jaren nog tegen de € 50.000 per jaar aan sponsorbijdragen konden worden ontvangen, is dat in 2012 ruim 20 procent lager uitkomen (ook voor 2013 hebben opnieuw diverse sponsors het stopzetten van het contract aangekondigd). Mede om die reden zullen in de toekomst de overheidsbijdragen van nog groter belang zijn dan voorheen om een kwalitatief hoogwaardig jaarprogramma te kunnen blijven uitvoeren.

Op basis van de ervaringen uit 2010, 2011 en 2012 en de verwachting voor 2013, zijn de projectkosten zoals die thans in het voorgenomen Jaarprogramma 2013 zijn begroot, dan ook aanzienlijk lager dan die van voorgaande jaren.

PUBLIEKSBEREIK

Meerdere communicatiemiddelen werden ingezet om het publiek te bereiken en te informeren over activiteiten:

- Rechtstreeks en individueel

De traditionele uitnodigingen in kaartvorm per post (het adressenbestand bestaat uit ruim 800 adressen) werden nog incidenteel ingezet. Redenen daarvoor zijn de relatieve hoge kosten en de groei in de digitale communicatie waarbij niet alleen e-mail (Nieuwsbrief naar ruim 600 adressen), maar ook LinkedIn en twitter werd ingezet.

- Rechtstreeks en publiek

De eigen website (wordt in 2013 vernieuwd) is uiteraard een vast medium voor het informeren van het publiek over activiteiten. Posters en flyers met aankondigingen van exposities werden in de stad verspreid op relevante adressen.

- Publiek

Daarnaast werd aankondiging van en nieuws over activiteiten bekend gemaakt via persberichten, publicaties en aankondigen van activiteiten in de dag- en week(vak)bladen en websites zoals de Volkskrant, NRC Handelsblad, de Stentor, de huis-aan-huis bladen, het digitale tijdschrift voor ruimte en cultuur OOST, ArchitectuurNL, Archined.nl en Architectenweb.nl. De in de afgelopen jaren opgebouwde goede relatie met de journalist cultuur van de locale pers werd in 2012 wreed verstoord door zijn plotselinge overlijden. Daardoor, maar ook vanwege doorgevoerde bezuinigingen bij de redactie, zal het contact met de locale pers extra aandacht vragen.

- Indirect en individueel

Bij samenwerking met zusterorganisaties kunnen verwijzingen naar de website van het Rondeel worden opgenomen.

SAMENWERKING

Voor het ontwikkelen van een programma dat een breed publiek aanspreekt, wordt zoveel mogelijk (afhankelijk van de betrokkenheid van die partijen bij de programmaonderdelen) samenwerking gezocht met zusterorganisaties in Deventer. Met een inhoudelijke, programmatische samenwerking kan de expertise van anderen worden ingezet om zo het thema 'ruimtelijke ordening' in een gevarieerd aanbod en met wisselende *formats* bij nieuwe doelgroepen onder de aandacht te brengen. Samenwerking met kenniscentra op het gebied van educatie, fotografie, film, theater, literatuur en recreatie is daarbij denkbaar en wenselijk. Zo werd in 2012 samengewerkt met Architectuurcentrum Twente, Het Kunstenlab, Saxion Hogescholen, filmhuis De Keizer, Bibliotheek, Boekhandel Praamstra en de BNA Kring Stedendriehoek. Formats die daarvoor werden ingezet waren: exposities, workshops en masterclasses, vertonen van architectuurfilms en debatten.

Samenwerking in het zogeheten DOC (Directeuren Overleg Culturele instellingen) zal opnieuw worden overwogen waarbij de effectiviteit versus de jaarlijkse financiële bijdrage wordt afgewogen. Daarentegen is wel aansluiting gezocht bij het in 2012 opgerichte NDE (Netwerk Deventer Erfgoedorganisaties) en zal, te beginnen in 2013, geparticipeerd in het gezamenlijke jaarthema.

IMPRESSIE JAARPROGRAMMA 2012

ARCHITECTUURCENTRUM RONDEEL

Uit het onderstaande overzicht blijkt de enorme dynamiek in activiteiten van het architectuurcentrum in het jaar 2012. De lijst telt maar liefst dertig (30!) activiteiten. Voor 2012 was geen centraal thema gekozen voor het Jaarprogramma. Naast een aantal incidentele en op zich zelfstaande activiteiten, zijn er twee bijzondere projecten georganiseerd. Een belangwekkend en langlopend project speelt zich af rondom het thema OMDENKEN en een ander bijzonder project betrof de Dynamische Kaart van Deventer. Het Jaarprogramma 2012 zag er in vogelvlucht als volgt uit:

t/m 15 januari 2012 - expositie

HET WILDE OOG

Een expositie van Hans Lemmerman en Inge van Run met portretten van drie Spakenburgse diva's in relatie tot iconen uit de Nederlandse en Deventer architectuur.

Donderdag 12 januari 2012, 20.00 uur - lezing

DEVENTER ALS GROENE STAD

Deventer werd in 2010 overtuigend winnaar van de Entente Florale, de Nationale Groencompetitie en in 2011 werd de stad ook nog winnaar van de Entente Florale Europa.

Woensdag 18 januari 2011, 20.00 uur – opening expositie

EUROPAN 2011

Marc-Jan Ahne, wethouder cultuur, Han Meyer, jurylid European en Marcel Kers van PlantLab en uiteraard de winnaars spraken op de opening van de expositie. Aansluitend werd gedebatteerd over het winnende plan waarin de verticale groentetuin in de grijze silo in het Havenkwartier.

Van 19 januari tot 20 februari 2012 – expositie

EUROPAN 2011

Het Havenkwartier was één van de zes Nederlandse locaties voor de ontwerpwedstrijd European 2011. Er werden maar liefst 65 plannen ingediend. De expositie toont de 12 genomineerde inzendingen.

Woensdag 8 februari 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Eerste van een serie lezingen i.s.m. ArtEZ. Gert Jan Kocken spreekt in MAKING HISTORY over de herinnering en visuele voorstelling van omslagpunten in de geschiedenis.

Woensdag 15 februari 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Tweede van de serie ArtEZ-lezingen. Beeldend kunstenaar Birthe Leemeijer over haar project 'L'Essence de Mastenbroek, Eau de Polder', een bijzonder en spraakmakend kunstwerk.

Donderdag 23 februari 2012, 20.00 uur – opening expositie

LUCY IN THE SKY

Vier ontwerpteams bestaande uit een architect en een beeldend kunstenaar presenteerden hun ontwerpen voor Lucy in the Sky, kortverblijf eenheden op, aan of bij bestaande gebouwen in het Havenkwartier. Sprekers waren: trendwatcher Anne Marie Commandeur en projectontwikkelaar Edwin Oostmeijer.

24 februari tot 18 maart 2012 - expositie

LUCY IN THE SKY

Expositie van de vier ontwerpen voor een Lucy in the Sky.

Woensdag 29 februari 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Derde van de serie ArtEZ-lezingen. Landschapsarchitect en kunstenaar Bruno Doedens over de kracht van de verbeelding en de passie om het onmogelijke waar te maken.

Donderdag 1 maart, 14.00 uur – expertmeeting

STEDENBOUW BOTTOM-UP

Op verzoek van het Stimuleringsfonds voor Architectuur werd een expertmeeting georganiseerd waarbij door een aantal genodigden werd gereageerd op de presentaties over drie uiteenlopende bottom-up ontwikkelingen in Deventer.

Maandag 12, 19 en 26 maart 2012, 19.30 uur – cursus

CREËER JE EIGEN HUIS

Op verzoek van de gemeente Deventer werden drie cursusavonden georganiseerd voor (toekomstige) eigenbouwers in het Havenkwartier.

Woensdag 14 maart 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Vierde van de serie ArtEZ-lezingen. Paul Meurs, deeltijd hoogleraar Restauratie en Transformatie aan de TU Delft, over de spankracht van de historische stad.

Dinsdag 20 maart 2012, 20.30 uur – RONDEEL CINEMA

EYE ABOVE PRAGUE,

Over het ontwerpproces van de nieuwe nationale bibliotheek in Praag; inleider Jos Debeij, directeur Openbare Bibliotheek Deventer.

Dinsdag 6 maart, 20.00 uur – opening expositie

DE DYNAMISCHE KAART VAN DEVENTER

Opening van een permanente expositie met een overzicht van in uitvoering en/of in voorbereiding zijnde bouwprojecten in Deventer.

Woensdag 28 maart 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Vijfde van de serie ArtEZ-lezingen. Landschapsarchitect Eric Luiten over omgang met onroerend erfgoed.

Donderdag 5 april 2012 tot 28 februari 2013 – Start Project Omdenken

KRIMP HEEFT DE TOEKOMST

Start van een langlopend project OMDENKEN. Inleidingen over strategieën geënt op een nieuwe toekomst waarin groei plaatsmaakt van stabilisatie. Het project kent een dynamische en wisselende expositie en diverse activiteiten zoals debatten, lezingen, workshops e.d. Opening van het project vond plaats op 5 april. Sprekers: Marco Swart, wethouder ruimtelijke ordening, Bert Boerman, gedeputeerd ruimtelijke ontwikkeling, Hans Peter Benschop Trendbureau Overijssel en Hans Broess, jurylid van Eo Wijersprijz.

Woensdag 11 april 2012, 20.00 uur – lezing

DE GELAAGDE STAD

Zesde en laatste van de serie ArtEZ-lezingen. Historicus Cor Wagenaar over de rol van uniciteit in het stedenbouwkundige debat.

Vrijdag 13 april , 2012 – excursie

GROENEXCURSIE

In samenwerking met BNA Kring Stedendriehoek werd voor belangstellenden een excursie georganiseerd naar de Floriade in Venlo.

Dinsdag 17 april 2012, 20.30 uur – RONDEEL CINEMA

EKÜMENOPOLIS

Een film over de turbulente groei van de stad Istanbul in het kader van het Turkijefestival in Deventer. Inleiding door Cihan Bugdaci, directeur van Gentlemen Architecture|Real Estate|Theory (ART).

Donderdag 10 mei 2012, 20.00 uur – expositie en debat

EEN KWESTIE VAN OMDENKEN – LETTELE NEEMT DE LEIDING

De eerste toevoeging aan de basistoonstelling met een box over het platteland, de leefbaarheid en het verdriet van het dorp Lettele. Een inventarisatie van de ontwikkelingen rond de dorpsvisie 'Plannen zonder Programma'.

Dinsdag 5 juni 2012, 20.30 uur – RONDEEL CINEMA

MANUFACTURED LANDSCAPES

Een film over de imponerende door de mens gemaakte 'landschappen'. Inleiding door Jeroen van Westen, landschapskunstenaar.

Donderdag 21 juni 2012, 20.00 uur – presentaties

EEN KWESTIE VAN OMDENKEN – IDEEËNFLITSEN

Presentatie van 12 uiteenlopende impressies van mensen die elk aan de hand van 20 foto's hun kijk op de relatie tussen stad en platteland geven.

Donderdag 5 juli tot 16 augustus 2012 - zomeretalage

BALANCEREN IN EEN DRIEHOEK

In de Zomeretalage heeft landschapsarchitect en beeldend kunstenaar Bruno Doedens een installatie opgesteld die commentaar geeft op de huizenhoge ambities voor de te ontwikkelen cultuurdriehoek in het centrum van Deventer.

Van 6 juli t/m 2 september – Architectuurcentrum Rondeel gesloten

VAKANTIE

Vrijdag 7 september 2012, 14.00 uur – symposium en boekpresentatie

HET JAAR VAN HISTORISCHE BUITENPLAATSEN 2012 -

Op een boerenschuur op Landgoed De Haere werd in samenwerking met Stichting Cultureel Erfgoed een symposium georganiseerd bij de aftrap van de Open Monumentendag. Tevens presentatie van de nieuwe architectuurgids 'In Deventer – landgoederen en historische buitenplaatsen'.

Dinsdag 11 september 2012, 20.30 uur – RONDEEL CINEMA

TUSSEN ZON EN MAGMA

Een film van cineast Kris Kristinsson over zijn IJslandse vader Jón Kristinsson, architect en uitvinder. Inleiding door Daan Josee, sinds 1988 verbonden aan bureau Kristinsson en sinds 2000 directeur.

Donderdag 18 oktober 2012, 20.00 uur – opening expositie

EEN KWESTIE VAN OMDENKEN – DE GERANIUMS VOORBIJ

Opening van de expositie door Marco Swart, wethouder ruimtelijke ontwikkeling. Sprekers waren Irene de Negro, directeur corporatie De Marken, Roel van Veldhuizen, stedenbouwkundige en programmaraadslid Rondeel en Dennis Bouwman, beleidsadviseur.

Donderdag 19 oktober 2012 tot 28 februari 2013 – expositie

EEN KWESTIE VAN OMDENKEN – DE GERANIUMS VOORBIJ

Expositie over 8 eeuwen ouderenhuisvesting in Deventer. De expositie geeft een beeld van de huisvesting van ouderen in Deventer vanaf de middeleeuwen tot heden, maar óók met een blik in de toekomst.

Dinsdag 20 november 2012, 20.30 uur – RONDEEL CINEMA

FILMFESTIVAL OVER OMDENKEN

Twee documentaires worden vertoond: FLORIDA AAN DE SCHELDE en BLAUWE STAD IN DE KLEI met inleiding door Bas Verbrugge, stedenbouwkundige en buitengebiedfilosoof.

Donderdag 29 november 2012, 20 uur – lezingen en debat

EEN KWESTIE VAN OMDENKEN – DOEM- EN DROOMSCENARIO'S VOOR DE TOEKOMST

Een lezingenavond met ludieke en informatieve bijdragen over de toekomst van woonprogramma's in Deventer. Inleidingen door Michaela van Oostveen en Arjan Brink, van de gemeente Deventer en door dr. Nol Reverda, bijzonder lector over demografische krimp aan de Hogeschool Zuyd te Maastricht.

Vrijdag 10 december tot 24 december 2012, 17.00 uur - expositie

VOORPRET IN VOORSTAD-OOST

Architectuurcentrum Rondeel verzorgde de expositie van de inzendingen van een ideeënwedstrijd voor de tijdelijke invulling van het voormalige speeltuinterrein De Driehoek in Voorstad-Oost. De expositie werd gehouden in het wijkgebouw De Driehoek.

2.

ACTIVITEITEN 2012

Van het hiervoor vermelde overzicht van activiteiten in 2012 volgt hierna een uitgebreider verslag. Deze verslaglegging is geconcentreerd in een aantal samenhangende clusters. Soms wordt – bij uitgebreide verslaglegging en/of bij powerpoint-presentaties of filmfragmenten - verwezen naar de website www.rondeeldeventer.nl. Samenhangende clusters zijn: OMDENKEN, De gelaagde stad, Rondeel-Cinema en een cluster met afzonderlijke projecten.

Enkele effecten van de in Europa geconstateerde aflopende groeiscenario's zijn de veranderende behoefte aan huisvesting van de vergrijzende bevolking, de leegloop van dorpen als gevolg van een toenemende trek naar de stad, de zorg om afnemende vitaliteit in het buitengebied en de toenemende aandacht voor hergebruik van onroerend goed. Kortom: het groeimodel maakt plaats voor demografische stabiliteit of wellicht krimp en dat heeft gevolgen voor hoe ons land er uitziet, voor de beleving van stad en platteland en voor een wijziging in de identiteit van stad, regio en land.

Architectuurcentrum Rondeel heeft in het Jaarprogramma 2012 (met een uitloop in 2013) aandacht gegeven aan de hier genoemde ontwikkelingen. Het langlopende project OMDENKEN voorziet in een expositie die in de loop van het jaar aangroeit (!) tot een breed informatieplatform met aandacht voor een aantal verschillende aspecten. Deelonderwerpen waren OMDENKEN in relatie tot: ontwikkelingen van dorp versus stad, ouderenhuisvesting, woonprogramma's in de toekomst, leegstand kantoren (in 2013) en aandacht voor bottom-up ideeën omtrent omdenken. Het programma OMDENKEN werd mede mogelijk dankzij extra bijdragen van de Provincie Overijssel.

OMDENKEN startte op 5 april 2012 met een eerste expositie en het openingsdebat 'Een kwestie van omdenken'. Afsluiting van het project was op 28 februari 2013 met de uitverkiezing van 'Omdenker van 2012'.

Datum: donderdag 5 april 2012
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers bij opening: 100
Aantal bezoekers expositie: 700

KRIMP HEEFT DE TOEKOMST - EEN KWESTIE VAN OMDENKEN

Marco Swart, wethouder Ruimtelijke Ordening van de gemeente Deventer, is deze avond de gespreksleider en hij introduceert de sprekers Hans Peter Benschop en Hans Broess.

Hans Peter Benschop van Trendbureau Overijssel

Benschop spreekt over de toekomst van de demografie in de Stedendriehoek en schetst de grote lijn in de ontwikkeling van de bevolking; hoe oostelijker in Nederland hoe meer er sprake is van krimp in de bevolkingsgroei. Deventer groeit echter voorlopig gewoon door en dat is gunstig. De bevolking in de dorpen en het landelijk gebied krimpt sneller dan in de steden. Echter, uit diverse prognoses blijkt dat er ook verschillen zichtbaar zijn in de verwachte toekomstige demografische ontwikkelingen. De uitgangssituatie in de Stedendriehoek is nog niet zo slecht. In de krimpgebieden in Overijssel is het gemiddelde inkomen nog niet zo laag als in andere krimpgebieden en de sociale cohesie, het kenmerkende 'noaberschap', is er goed en dit biedt perspectief. Drie mogelijke ontwikkelingen die van belang zijn voor de vergrijzende gebieden en de ontwikkeling van de Stedendriehoek zijn volgens Benschop:

- ICToep Stedendriehoek – ICT/automatisering zorgt voor een belangrijke structurerende werking bij vergrijzing.
- Gemeenschap Overijssel – Naast het inspelen op de ICT-ontwikkelingen worden gemeenschappen belangrijk voor een samenleving met een andere demografische samenstelling. Gemeenschappen moet het zelf doen.
- Divers Overijssel – De diversiteit in de regio neemt toe, o.a. meer buitenlanders treden toe tot de onze samenleving. Hoe gaan we om met deze diversiteit?

Benschop denk dat de mate van technologisering, de sociale cohesie en het omgaan met het vreemde/bijzondere (diversiteit) heel bepalend zullen zijn voor de manier waarop de Stedendriehoek met krimp omgaat. Benschop roept op: "Stedendriehoek, maak keuzes! Uiteindelijk is het ook de vraag wat u als Stedendriehoek wilt zijn."

Hans Broess, stedenbouwkundig ontwerper, vakjurylid van de Eo Wijersprijsvraag

In zijn lezing 'De veranderende wereld van het ontwerpen' bespreekt Broess een ontwerpmethodie die het mogelijk maakt om bewust tot ontwerpen te komen in een krimpregio. Vanwege de paradigmaverschuiving in de ruimtelijke ordening (van ruimte naar tijd, waarin de emancipatie van de bevolking een hoofdrol heeft) zijn er twee nieuwe inzichten ontstaan. In het onderscheid tussen opdracht en oplossing wordt aan de opdracht een nieuwe fase toegevoegd. Een voorlopige opdracht en een definitieve opdracht. Samengevat omvatten de vier stadia van het ontwerp volgens Broess:

- VOP; Voorlopige OPdracht = programma van ingrediënten
- DOP; Definitieve OPdracht = programma van mogelijkheden
- VO; Voorlopig Ontwerp = programma van eisen
- DO; Definitieve Ontwerp = programma van nadere eisen

De ontwerper moet zijn ontwerp dus uitstellen. De rol van de bevolking wordt bevestigd; zij moet zich herkennen in de opdracht. Dit betekent onder meer procestypering in plaats van ruimtelijke typeringen. Het boek 'De eindeloze trap' van Jan Brouwer schetst hiervoor voorbeelden aan de hand van een viertal wereldbeelden: het Mythische wereldbeeld, het Statisch wereldbeeld, het Mechanisch wereldbeeld en het Organisch wereldbeeld. Voorbeelden die Broess aan de hand van de vier wereldbeelden toelicht zijn waterbeheersing, stedenbouw en de landbouw.

Broess licht de fasering in de communicatie tussen ontwerper en bevolking toe aan de hand van het voorbeeld van de krimp.

- NO – onbewust onbekwaam
- NIMBY (Not in my backyard) – bewust onbekwaam.
- JIMBY (just in my backyard) – bewust bekwaam.
- YES – onbewust onbekwaam.

Het doorlopen van genoemde fases brengt je naar de definitieve opdracht. Aan de ontwerpers vervolgens de taak om antwoorden te geven op de vragen van de burgers. Ook in dat proces is een ontwikkeling waar te nemen vanuit de ontwerpers:

- Less is more. Minder is meer. Hoe dat kan, weet alleen de ontwerper.
- Less is bore. Minder is vervelend. Het gaat alleen om het idee waarover ik wil praten.
- More is more. Het wordt steeds meer, de meningen zijn niet meer samen te brengen.
- Yes is more. Ontwerpers moeten tegen de burgers meer 'ja' gaan zeggen.

Broess eindigt zijn lezing met de woorden: "Ontwerpers moeten tegen de burgers meer 'ja' zeggen".

Gespreksleider Marco Swart vat de inleidingen samen en concludeert: "Benschop schetst een meer ruimtelijk verhaal, waarbij er van buiten naar binnen wordt gekeken, naar wat er om ons heen gebeurt. Daarentegen kijkt Broess meer van binnen naar buiten. Volgens Broess vindt er een verschuiving plaats van ruimte naar tijd.

Wat de rol van de politiek is, is een van de vragen die vanuit de zaal worden gesteld. Swart meent dat de gemeente de rol van voorzitter moet nemen in de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening. Die zit op het proces. Aan de andere kant is de kern van de rol van de politiek dat politici het algemeen belang moeten dienen en in de gaten moeten houden."

Programmaadslid Jaco Remmelink, kartrekker van de werkgroep OMDENKEN, opent de bijeenkomst.

Bert Boerman, gedeputeerde van de Provincie Overijssel, opent de expositie. Boerman spreekt daaraan voorafgaand over de rol van politiek, ontwerpers en inwoners: "Er is maar één ruimte. In die ruimte moet van alles gebeuren. Er moet groen, water, woningen en ruimte voor de natuur komen. Dan is de creativiteit van de ontwerper nodig om die ruimte op een zodanige manier vorm te geven dat die verschillende elementen erin terugkomen. De politiek is er om de belangen te behartigen en af te wegen en de burgers zijn nodig om er te leven. De input uit de gesprekken met de bewoners is daarbij nodig. Ondernemers, ontwikkelaars, bewoners, maar ook de jeugd. We moeten anders denken. Het is niet NIMBY, maar YES. Dat brengt ons bij het thema OMDENKEN. We willen anders omgaan met de krimp. We spreken niet meer over bevolkingskrimp, maar over samen groeien. Een goed voorbeeld van samen groeien is 'Twente 12', waarbij er met verschillende partners wordt gesproken. Niet alleen met de gemeentebesturen, maar zeker ook met maatschappelijke organisaties, ondernemers, bewonersorganisaties en corporaties. In dat proces moeten collega-bestuurders samenwerken wat leidt tot meerwaarde voor de Overijsselse samenleving. De beweging die op gang komt, brengt het verschil aan voor de samenleving in plaats van vasthouden aan de verdelende rechtvaardigheid. Vragen wat er nodig is in plaats van bieden, bieden en nog eens bieden. Kwaliteit in plaats van kwantiteit. Dit zijn kernbegrippen als het gaat om het proces van krimp naar samen groeien. Omdenken dus!"

Bert Boerman zegt erg blij te zijn met het initiatief van het Rondeel voor deze expositie. "Het Rondeel is altijd bereid om abstracte vraagstukken op te pakken en hierover in gesprek te gaan met elkaar. Ik zou het erg fijn vinden dat we elkaar blijven helpen in dat omdenken. We kunnen zo veel van elkaar leren." Daarop opent hij de expositie door de makers uit te nodigen de expositie toe te lichten.

Gedeputeerde Bert Boerman opent de expositie.

Datum: woensdag 10 mei 2012
Locatie: Café de Koerkamp, Bathmenseweg 18, Lettele
Aantal bezoekers opening: 50
Aantal bezoekers expositie: 60

LETTELE DOET WAT HET WIL

In Lettele is een proces gestart voor een dorpsvisie 'Samen werken aan Lettele'. Samen met Plaatselijk Belang, de woningcorporatie, de zorginstelling en de school wil de gemeente een nieuwe manier van samenwerken aangaan. Architectuurcentrum Rondeel organiseerde op 10 mei 2012 een debatavond in café De koerkamp in Lettele. De volgende vragen stonden op de agenda: Wat zijn de gevolgen van deze bottom-up-aanpak voor de gemeente, de betrokken organisaties en voor het dorp zelf? Wat is er te leren van deze cultuur van overleg en het creëren van vertrouwen? Vanuit verschillende invalshoeken en disciplines werden deze avond ervaringen en visies gedeeld. Neemt Lettele de leiding of doet het gewoon wat het wil (zoals ze gewend zijn)?

Voorzitter van Plaatselijk Belang (PB) van Lettele, **Anne Marie van Oldeniel-Boerhof**, ging namens Plaatselijk Belang – en zoals ze zegt namens alle bewoners – in op de concept dorpsvisie 'Samen werken aan Lettele'. Deze visie omvat niet alleen de dorpskern maar ook het buitengebied. Het doelgebied is Lettele, Linde en Oude Molen. Het dorp Lettele heeft 568 inwoners in de dorpskern en 900 mensen in het buitengebied. De kern beslaat 68 ha en het buitengebied 500 ha. Het dorp wordt omgeven door bos en landbouwgrond. Daarnaast is er in Lettele de afgelopen jaren veel gebouwd. Deels huur, deels koop en inmiddels staan er ook seniorenwoningen. Dit laatste is niet helemaal gegaan zoals Lettele het had gewild, aldus Van Oldeniel. Ze vervolgt: "En als je Lettele de leiding had gegeven, had het er anders uitgezien."

Er zijn goede voorbeelden te noemen hoe het goed werkt in een dorpsgemeenschap. Van Oldeniel noemt onder andere de burgerparticipatie in Groot-Brittannië (The Shelby Trust) waar het bijvoorbeeld 'normaal' is dat niet-professionele burgers aan de vergadertafel zitten. De community is daar het referentiekader, helpen en perspectief bieden is de rol van de overheid (dienstbaarheid van professionals) en de overheid heeft wel invloed. Als ander voorbeeld noemt Van Oldeniel de visie van Dirk Strijker, Hoogleraar plattelandsontwikkeling RU Groningen, die het heeft over de voordelen van een rurale idylle, het organiserend vermogen, sterke actoren, zelf willen investeren (ook in euro's), zelf succes willen maken, verenigingen, hulp en zorg in een dorp. Van Oldeniel: "We herkennen ons in deze voorbeelden. We hebben als dorpsgemeenschap een groot organisatievermogen en we zijn zelfwerkzaam en zelfredzaam. En we zijn als Plaatselijk Belang al 75 jaar een gesprekspartner waar je als gemeente op terug kunt vallen." Behoud van de grote sociale cohesie in Lettele is voor de toekomst van het dorp essentieel. Uit de dorpsvisie blijkt dat de gemeente om die reden met Lettele een nieuwe manier van samenwerken wil aangaan. Burgers, overheid, instellingen en organisaties werken naast elkaar samen aan de leefbaarheid van het dorp. Steeds vaker zal het dorp, al dan niet samen met andere partners, initiatieven oppakken. De gemeente wil dit stimuleren en hiervoor ruimte bieden. Van Oldeniel benadrukt wel dat het proces ten aanzien van de dorpsvisie plaatsvindt in overleg met de gemeente en andere maatschappelijke partijen, maar het is wel de visie en het beleid van de gemeente. Dit betekent volgens haar niet alleen een andere rol en houding van de gemeente, maar ook voor Lettele.

In de visie benoemt de gemeente de veranderende rollen, waaronder:
een steeds groter beroep wordt gedaan op de zelfredzaamheid van de burgers,
bewoners en actoren steeds meer op elkaar aangewezen zijn,

Maatschappelijke betrokkenheid en participatie van bewoners belangrijk is
Het verzoek aan burgers om een steentje bij te dragen in de maatschappij
Van Oldeniel noemt het – zoals ze zelf zegt – “enigszins gechargeerd de tien geboden”.
Lettele neemt de leiding

Op de stelling ‘Lettele neemt de leiding’, reageert Van Oldeniel stellig: “Nee dus, dat gaat Lettele niet doen en kan Lettele ook niet doen. Laat ons in onze natuurlijke rol.” Als je kijkt wat er allemaal al is gerealiseerd in Lettele, dan is duidelijk dat het al een kern is waar pit in zit en hoef je dus ook niet de leiding te nemen. En als Lettele iets wil, dan gebeurt het echt wel. En als Lettele iets niet wil, dan moet je van goede huize komen om het dan toch door te zetten.”

Wat is dan het vervolg van de dorpsvisie? Wat Van Oldeniel betreft werken en plannen Lettele, de gemeente en alle relevante actoren samen verder aan de toekomst van Lettele zonder programma maar met aandacht voor:

- OMDNKN: deconstrueren en construeren: samenwerken en denken in termen van kansen en niet van problemen,
- LSLTN: niet de norm maar maatwerk,
- VRTRWN: vertrouwen hebben, elkaar de ruimte bieden binnen en buiten bestaande kaders en georganiseerd overleg met alle betrokkenen,
- WGLTN: ons af en toe eens afvragen; hoe belangrijk vinden we dit (overmorgen)?
- MDDLN: nu of in de toekomst middelen om plannen te realiseren.

BEELD VAN DE SAMENLEVING

Rik Herngreen, onderzoeker en publicist, schetste vervolgens een beeld van de samenleving aan de hand van een viertal grondhoudingen of wereldbeelden, bestaande uit: de waarschuwers en de profeten, beheerders en de beheersers, de benieuwden en verzimmers en de passieven. Deze grondhoudingen/ wereldbeschouwingen zijn volgens Herngreen van alle tijden. Samengevat zijn de waarschuwers en de profeten

Anne Marie van Oldeniel-Boerhof

Rik Herngreen

behoedzaam en achterdochtig en blind voor kansen in de samenleving. Hun scherpe oog voor gevaren kunnen we soms goed gebruiken. De beheersers en beheerders zien de risico's als dingen die je kunt beteugelen met eenduidige kennis, techniek en heldere keuzes en procedures om met de onzekerheden in de samenleving om te gaan. Alleen bekende gegevens doen ertoe en we kunnen er niet zonder om met de onzekerheden van de samenleving om te gaan. We kunnen niet zonder de beheerders en de beheersers.

De benieuwden en de verzinners erkennen net als de waarschuwers de dingen die je alleen met je ooghoeken kunt zien maar die vormen geen bedreigingen maar kansen en verrijkingen en verrassingen voor nieuwe avonturen. Ze kunnen daardoor verbinden en ze waarderen wat niet rechtstreeks gebonden is aan het overleven en het bezweren van grotere doelen... ze houden van het onverwachte en verrassende, het onmeetbare ook als dat niet direct nut heeft. Paradoxaal genoeg heeft juist dat ongeprogrammeerde zoeken en ontdekken een formidabele betekenis voor onze overlevenden, stelt Herngreen.

De passieven ten slotte zien al dat waarschuwende, beheersende en benieuwde gelaten aan en verder doen ze weinig... soms stemmen ze. Ook zij zijn nodig als dempende massa. Als iedereen voortdurend bezig was met waarschuwen, beheersen en ontdekken, dan werd onze wereld wel heel belangrijk.

Het is niet alleen de visie van Herngreen van hoe de samenleving in elkaar zit. Ook uit vergelijkend onderzoek blijkt dat je in elke samenleving, in elke gemeenschap, in elk dorp, in elke beroepsgroep vier basale grondhoudingen vindt die veel te maken hebben met hoe mensen aankijken tegen en omgaan met onzekerheden, onvoorspelbaarheden en risico's die elke fysieke en sociale samenleving nu eenmaal onvermijdelijk aankleedt. De kracht van de samenleving bevindt zich niet in zijn eensgezindheid maar juist in zijn verscheidenheid als je die ten minste productief maakt. Het is niet moeilijk om vertegenwoordigers van de drie actieve grondhoudingen te vinden. Je ziet ze overal. Wat voor een dorpsgemeenschap van algemeen belang is, is misschien wel belangrijker dan de belangen van particulieren. Niet alleen omdat het tot nog niet eerder gedachte oplossingen kan leiden, maar ook omdat mensen verlost kunnen raken uit integrale competities. Het doet immers een beroep op mensen als burgers en levenshoeders van algemeen belang. Eerst gezamenlijk een geaccepteerd idee ontwikkelen over wat er in een dorp concreet van algemeen belang is.

Wat moet de rol van de overheid zijn?

Sinds de verlichting heeft de overheid slechts één kerntaak, volgens Herngreen. Ervoor te zorgen dat mensen kunnen beschikken over de vrije ruimte die ze nodig hebben om zich naar eigen aard, instelling en talenten te kunnen ontwikkelen en volwaardig mee te kunnen doen aan de samenleving. Meer niet. In ieder geval is de consequentie dat de overheid alles moet doen om dat mogelijk te maken en te houden, maar in dat proces niet dat de overheid in dat proces niet zelf deelnemer moeten zijn. Betekent dat een soort overheidspassiviteit als het vrije maatschappelijke proces eenmaal gefaciliteerd is? Nee. Er blijft heel wat te doen. In de eerste plaats moeten volgens Herngreen uitkomsten van vrije maatschappelijke processen nogal eens afgehecht worden met spelregels. In de tweede plaats moet voorkomen worden dat sterke maatschappelijke spelers en listige *free riders* de vrije maatschappelijke ruimte koloniseren voor hun eigen idealen of gewin zodat er weinig vrije ruimte meer over blijft. In de derde plaats blijft het een punt van voortdurende aandacht dat de mensen ook voldoende toegerust moeten zijn om aan de maatschappelijke processen te kunnen deelnemen. In de vierde plaats blijft uit sociologisch onderzoek dat de inzichten van bepaalde groepen in de samenleving in bottom-upprocessen structureel niet of nauwelijks aan bod komen. Dat betreft met name allochtonen, mensen met lage inkomens, huurders, jongeren en vrouwen. Het behoort tot

de natuurlijke taken van de overheid ervoor te zorgen dat ook hun verhalen en behoeften aan bod komen. Ook als ze zichzelf niet uiten. In de vijfde plaats kan het voorkomen dat het bottom-upproces zichzelf gaat richten tegen de pluralistische diversiteit en dat het mensen de ruimte en de aanleidingen gaat ontnemen die ze nodig hebben voor het goede leven. In dat geval kan het de plicht van de overheid zijn zich te keren tegen wat een bepaalde gemeenschap of meerderheid daarin nastreeft. En zo opnieuw ruimte scheppen in plaats van ruimte te laten vullen.

In een actieve pluralistische gemeenschap moet er altijd wat te doen zijn voor de waarschuwers, beheerders en de benieuwden. Als grote spelers en projectontwikkelaars, alles kant en klaar verzorgen, dan blijft er voor de mensen zelf weinig over. En dan verpietert de gemeenschap en is deze gemeenschap ten dode opgeschreven. Hier licht ook een taak voor de overheid.

Andries van den Berg heeft het graag over de overheid die voor het substraat moet zorgen, al moet de gemeenschap in al zijn pluraliteit groeien en bloeien, maar die dat groeien en bloeien zelf naar vorm en inhoud moet overlaten aan de gemeenschap... Herngreen wil een stap verder gaan. Met het aanbrengen van het substraat moet de overheid zich alleen bezighouden voor zover de gemeenschap dat zelf niet kan. Want juist het maken en het onderhouden van het substraat kan een belangrijk onderdeel zijn van dat groeien en bloeien zelf. Anderen moeten groeien en bloeien over laten aan de gemeenschap. Overheden die er zo naar kijken en daar naar handelen, zijn volgens Herngreen helaas dun gezaaid. Dat is raar, want het vloeit rechtstreeks voort uit het oorspronkelijke politiek filosofische ontstaan van ons publieke gestel. Toch worden veel overheden zo gedomineerd door de beheersers en beheerders, dat zij menen dat zij vorm en inhoud geven aan de samenleving en dat de publieke domein van hun is. Zo'n overheid voetbalt niet mee, maar neemt het hele spel over. Voor de gemeenschap is het de dood in de pot. Zulke overheden en aanverwante instituties gaan ook pervers om met de wil van mensen om zelf iets bij te dragen aan de samenleving. Als vrijwilligheid al wordt gewaardeerd, dan worden zij binnen het keurslijf van de exacte specificaties gehouden en krijgen zij geen greintje ruimte om hun eigen invulling te geven aan hun taken. Geen wonder dat het voor organisaties die zo denken moeilijk is om vrijwilligers te vinden en dat die massaal afhaken.

Tegen al deze achtergronden neemt Herngreen de zaal mee naar het hypothetische dorp, het zou Lemele kunnen zijn, dat veel heeft bereikt door de kracht van de gemeenschap. Aspecten die zich daar aandienen, zijn o.a.:

- een dorpsbelang dat van wanten weet
- allerlei partijen die oog hebben voor de gemeenschap
- hart van het dorp met een kerk en andere gebouwen en nog verbonden met de natuur
- aan alle andere kanten bevindt zich een nieuwbouwschil, die behoren niet tot het allerbeste wat er is voortgebracht
- er is verborgen leegstand en er zijn functies die verdwijnen en bovendien is er sprake van krimp
- tegelijk is er sprake van nieuwe behoeften en nieuwe leefwijzen, behoeftes die vraagt om een andere structuur

Met deze behoeften en veranderingen kun je als overheid op twee manieren mee omgaan:

1. Je maak een prognose van nieuwe behoeften en dan rol je – zoals je het altijd hebt gedaan – maar dan klein en langzaam, in overleg met het dorp, samen met de projectontwikkelaar een volgend nieuwbouwprojectje uit dat voor geruime tijd in die behoefte kan voorzien. En dan maar hopen dat die zich ook daadwerkelijk zullen voordoen.

2. Je maakt helemaal geen prognose en richt ook geen uitvoeringsorganisatie in. Je zorgt wel dat de behoeften die zich aandienen op maat kunnen worden geacommodeerd door transformatie van die gebouwen en plekken die anders zouden verpauperen. Je creëert andere mogelijkheden. Daarvoor moet je samen met de gemeenschap wel een goed beeld hebben van wat je wilt.

Kies je voor nieuwbouw, dan aanvaard je dat er in een ooit prachtig gebied steeds meer rotte kiezen komen. Je zet er gewoon een functie naast. Kies je voor transformatie van al dan niet geordende leegstand, dan gebruik je de investeringen om van rotte kiezen gouden kronen te maken en snijdt het mes aan twee kanten.

Dit hypothetische dorp heeft heel wat bereikt en dat heeft alles met de kracht van de gemeenschap, een wethouder die snapt wat de rol van de overheid is, en met het feit dat een klein dorp meestal beter af is dan een stadsgemeenschap en met de aanwezigheid van zakelijke partners die verstand van zaken hebben. Nu is er een uitgelezen kans om dat ook vast te houden en door te zetten. De kans ook dat er voorlopig altijd wel iets te doen is voor beheersers, beheerders en de waarschuwers van het dorp. De kans dat de passieven er ook van genieten. Een kans ook dat nieuwkomers denken hier moeten we zijn en aan meedoen. Dit is veel leuker dan al die saaie standaard nieuwbouwprojectjes. Moet je als dorpsgemeenschap iets slikken of mag je iets maken? Er is best ruimte voor optimisme, maar juist als het om vastgoed gaat, wordt er vastgehouden aan oude planologische regels.

PROCES DORPSVISIE LETTELE

Andries van den Berg, procesbegeleider dorpsvisie Lettele en directeur van BügelHajema adviseurs, licht tot slot het proces voorafgaand aan de totstandkoming van de dorpsvisie toe. Bij de totstandkoming was het steeds de intentie van de gemeente om samen met het dorp te ontwikkelen. De gemeente heeft indertijd aangegeven: ga maar eens gewoon van start met het programmaloos denken. Volgens Van den Berg is het erg bijzonder dat de gemeente zo veel vertrouwen had om op deze manier al pratend van start te gaan om een dorpsvisie voor de langere termijn te ontwikkelen en uitvoeringsagenda te maken voor de kortere termijn voor Lettele.

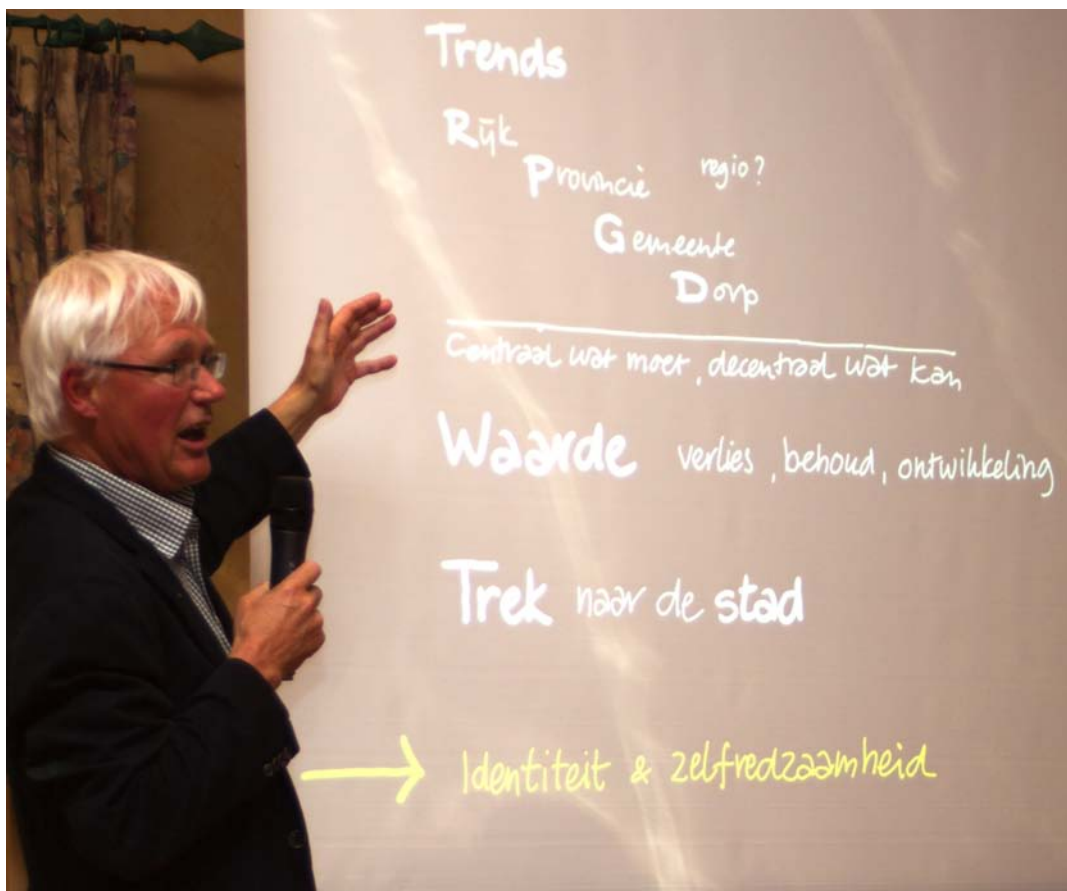
Met alle partijen zijn diepgaande gesprekken gevoerd (tijdens een dorpsconferentie in 2011) over de betrokkenheid met de dorpsgemeenschap in het verleden, de huidige situatie en de verwachting naar de toekomst. Daarbij viel op, dat de dorpsbewoner de bestaande verworvenheden en waarden willen behouden. Alle andere partijen voorzien grote veranderingen als gevolg van economische omstandigheden, terugtrekkende overheid, onbetaalbaarheid van zorg bij een vergrijzende samenleving, huisvesting van met name ouderen en aanpassingen van het landbouwbeleid in Brussel. Zij zijn zoekend naar nieuwe samenwerkingsvormen en verdienmodellen. Stichting IJssellandschap staat open voor een heroriëntatie op samenhangende belangen in het landelijk gebied. Vanuit het Lectoraat Gebiedsontwikkeling en Recht van de Saxion Hogescholen wordt waarschuwend gewezen op vaste verhoudingen tussen overheden en burgers. De sterk in onze cultuur verankerde rollen verander je niet zomaar. Dat kost tijd en vertrouwen.

De dorpsconferentie leverde een kortetermijnagenda op voor Lettele:

- De werkgroep Duurzaam Lettele, LTO Salland en Stichting IJssellandschap onderzoeken of uit biomassa uit de directe omgeving het zwembad en de Spil (sportvoorziening) kunnen worden verwarmd.
- Onder leiding van Woonstichting de Marken wordt in samenwerking met de vrijwilligerscentrale en de zorginstellingen ouderenhuisvesting op kleine schaal onderzocht. Aantal wooneenheden minder dan tien. Vrijwilligers worden ingezet bij de dagelijkse hulp. Wanneer het noodzakelijk is kan professionele hulp en zorg worden ingeroepen.

- Ten aanzien van de volkshuisvesting wordt een studie opgezet naar de Trias Domestica: Is het mogelijk om het bestaande vastgoed in te zetten bij de vraag naar starterswoningen en ouderenhuisvesting? In eerste instantie door dit opnieuw te gebruiken, ten tweede door dit te herontwikkelen en daarna pas over te gaan tot nieuwbouw. Deze vraag is gebaseerd op een mogelijk toekomstig overschot aan vastgoed.

Andries van den Berg over de rol van de overheid: Het fundament van deze ontwikkelingen moet actief door de overheid worden gerealiseerd en bijgehouden. Voor de extra's kan de overheid een faciliterende rol aannemen: biedt bewoners van dorpen en wijken de gelegenheid om zich te organiseren, en te helpen daar waar even een professionele hand nodig is. Trek je daarna terug en informeer op regelmatige basis naar de stand van zaken. Organiseer met dorp of wijk een halfjaarlijkse ontmoeting, waar kan worden teruggekeken naar de successen en het falen. Kijk steeds twee jaar vooruit om de agenda bij te stellen. Licht er een onderzoeksvraag? Meld daar wat je doet vanuit je primaire verantwoordelijkheid en vraag naar nieuwe initiatieven of aanpassingen aan de bestaande situatie. Betrek raadsleden bij deze ontmoetingen zodat men vanuit een kaderstellende positie toch goed op de hoogte is van de actualiteit. Hoe nu verder?

Andries van den Berg

Volgens Anne Marie van Oldeniel is het spannend wat er nu verder gaat gebeuren. “We moeten in de toekomst ervoor zorgen dat alles waarover we het vanavond hebben gehad, landt bij de gemeente.”

- Lettelte heeft een wijkraad nodig met een eigen bevoegdheid en budget naar voorbeeld van Rotterdam.
- In Engeland krijgen wijken een substantieel budget. Soms wordt er daar iemand in dienst genomen. Het voordeel daarvan is dat je serieus genomen wordt.
- Leg je wensen gewoon op tafel. Laat je niet belemmeren dat er nu geen geld beschikbaar is.

CABARET EN EXPOSITIE

De debatavond In het café De Koerkamp werd afgesloten met de openstelling van een tentoonstellingsunit met informatie over de Dorps-/structuurvisie Lettele en over de ruimtelijke, sociale, culturele en economische aspecten van het dorp. Deze unit stond enkele weken op deze locatie opgesteld en werd daarna toegevoegd aan de overige units in Architectuurcentrum Rondeel die allen betrekking hadden op het thema 'OMDENKEN'.

Dorpsvisie en Uitvoeringsagenda

- Dorpsprofiel**
1. Dorpsprofiel
2. Dorpsprofiel
- Bestuursmissie**
3. Bestuursmissie
4. Bestuursmissie
- Dorpsvisie**
5. Dorpsvisie
6. Dorpsvisie
- Dorpsvisie Uitvoeringsagenda**
7. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
8. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
- Dorpsvisie Uitvoeringsagenda**
9. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
10. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
- Dorpsvisie Uitvoeringsagenda**
11. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
12. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
- Dorpsvisie Uitvoeringsagenda**
13. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
14. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
- Dorpsvisie Uitvoeringsagenda**
15. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda
16. Dorpsvisie Uitvoeringsagenda

Energie uit de omgeving
Energie uit de omgeving (zonnepanelen) wordt gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken. Dit kan ook worden gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken.

Dorpsvisie uit de omgeving
Dorpsvisie uit de omgeving (zonnepanelen) wordt gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken. Dit kan ook worden gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken.

Dorpsvisie uit de omgeving
Dorpsvisie uit de omgeving (zonnepanelen) wordt gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken. Dit kan ook worden gebruikt om de energie van de omgeving te gebruiken.

Datum: woensdag 20 juni 2012
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers: 80

11 IDEEËNFLITSEN OVER OMDENKEN

Elf zeer uiteenlopende burgers, met zeer verschillende achtergronden, waren uitgenodigd om ieder 20 plaatjes te tonen en bij elk plaatje precies 20 seconden een toelichting te geven. Thema was: hoe kijk jij tegen de huidige en toekomstige relatie tussen platteland en stad aan. Wilma Mensink, lid van de werkgroep die het project OMDENKEN organiseert, leidde de avond in en sloot af met de constatering dat er veel stof tot nadenken overbleef. De elf bijdragen waren zo verschillend dat ze nauwelijks met elkaar te vergelijken vielen. Mensink: 'Ga er vanuit dat de som meer is dan de afzonderlijke delen!' Een boodschap die niet overbodig was zoals bleek uit de elf bijdragen (zie voor samenvattingen: <http://rondeeldeventer.nl/archief/?TheArticle=212&archYear=2012>).

Volgens een strak en niet te ontduiken schema werden presentaties gegeven door:

- Roy Waterman (gebiedsformateur Masterplan, Deventer)
- Bart Ellenbroek (adviseur maatschappelijk vastgoed Penta Rho te Apeldoorn)
- Fedor Jansen (student Saxion)
- Bennie Schill (woonwagenbewoner in Deventer)
- Bonne Bentinck (mede-eigenaar landgoed Schoonheten)
- Wim Maas (architect/directeur Maas Architecten te Lochem)
- Anke Klein Lebbink (boerin en ambtenaar)
- Jan Rensink (directeur Stichting Openbaar Onderwijs te Deventer)
- Mat Baltussen (directeur Ontwerpbureau Sacon te Zwolle)
- Gert Jan Jansen (directeur Hof van Twello)
- Liesbeth van Asten (directeur Rentree te Deventer)

Datum: dinsdag 18 oktober 2012
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers bij opening: 80

DE GERANIUMS VOORBIJ - 8 EEUWEN OUDERENHUISVESTING IN DEVENTER

Oude van dagen, senioren, bejaarden of hoe ze ook worden genoemd; er komen er steeds meer en ze zullen steeds langer zelfstandig moeten blijven wonen. Een symposium hierover ging vooraf aan de door Marco Swart, wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling, te openen expositie '8 eeuwen ouderenhuisvesting in Deventer'. Sprekers op het symposium waren Irene de Negro, Roel van Veldhuizen en Dennis Bouwman.

Openingshandeling door wethouder Marco Swart

Andries van den Berg, stedenbouwkundige en als lid van de werkgroep OMDENKEN tevens gespreksleider, opende de avond met: "Nu is het nog 15 procent, in 2040 is het maar liefst 40 procent. Het wordt 'Onderweg naar Zorgen' in plaats van 'Onderweg naar Morgen'." Zowel wethouder Marco Swart als de aanwezige wethouder Margriet de Jager (Zorg en Opvang) lieten het publiek weten dat de overheid wel wil meedenken en in uiterste gevallen ook wel wil meezorgen, maar dat die groei toch vooral door particulieren, corporaties en investeerders moet worden opgevangen. Gelukkig waren er voldoende van die partijen aanwezig die zich in daadkracht bekommeren om de toekomstige ouderenhuisvesting. Zo was er naast corporaties en zorginstellingen ook een particuliere ondernemer die het initiatief nam om plattelandsouderen te gaan huisvesten in een grote vrijgekomen boerderij.

Irene de Negro, directeur van woningcorporatie De Marken

De Negro ziet naast het aanbieden van zogenoemde Thuishuizen, waarin 5 tot 7 ouderen bij elkaar wonen en een woonkamer annex keuken samen delen, een grote rol weggelegd voor de robotica, de elektronische huisknecht die de deur voor je opent, het licht aandoet, de gordijnen opent en sluit, de verwarming aanzet en in geval van nood de hulp van buiten oproept. Een noviteit is *Anne*, een digitale, charmante dame die via een beeldscherm kan communiceren met de bewoner en zo een belangrijk middel kan zijn om vereenzaming te voorkomen.

Roel van Veldhuizen, stedenbouwkundige, programmaraadslid en lid werkgroep OMDENKEN

Ouderenhuisvesting heeft in Deventer een eeuwenlange geschiedenis. Een goed overzicht van 8 eeuwen ouderenhuysvesting in Deventer, was te zien op de gelijknamige tentoonstelling. Roel van Veldhuizen heeft als programmaraadslid van het Rondeel de tentoonstelling samengesteld nadat hij veel betrokken partijen had geraadpleegd. Zijn bevindingen lichtte hij toe. Opvallend was dat na een eeuwenlange ouderenzorg door de kerk en liefdadigheid en de dominante rol van de overheid in het tweede deel van de vorige eeuw, er nu weer een tijd aanbreekt waarin als gevolg van de explosieve groei van het aantal ouderen, maar ook door een terugtrekkende overheid, ouderenhuysvesting een zaak wordt voor derden en dat ouderen veel langer zelfstandig moeten kunnen blijven wonen. De toekomst gaat er wat huysvesting van ouderen betreft zeer divers uitzien. Kleinschaligheid is dan een kernbegrip. Pas als er dringend zorg nodig is, is huysvesting in zorghuizen aan de orde. De scheiding van wonen en zorg is noodzakelijk. Intramurale verpleeghuizen is dat wat overblijft van onze traditionele verzorgingshuizen.

Dennis Bouwman, onderzoeker en adviseur van zorginstellingen

Dennis Bouwman ziet de volgende ontwikkelingen: onze ouderen willen allemaal langer zelfstandig wonen en zij gaan zelf hun huysvesting betalen maar willen die dan ook zelf bepalen. Kleinschaligheid is de huidige norm waarmee alle ontwikkelingen worden ingezet. Er zijn al veel voorbeelden beschikbaar, zoals omgebouwde en aangepaste villa's, koopmanshuizen, boerderijen, scholen enzovoorts. Bouwman ziet dat het intramurale zorgaanbod steeds meer naar de provincie verschuift. Nieuw is ook het begrip 'woonservicegebieden' en 'co-housing', een vorm van collectief particulier opdrachtgeverschap.

Op verzoek van gespreksleider Andries van den Berg voegen zich Jan Griepink, directeur van Carinova Woonzorg, zelfstandig ondernemer Fred Heemskerk en wethouder Margriet de Jager op het podium. **Griepink** bevestigt het belang van robotica, maar hij voegt er aan toe dat na 2050 de grijze golf waar we nu over spreken al weer is weggeëb! **Heemskerk** noemt zijn particulier initiatief om vereenzaming van plattelandsouderen tegen te gaan door in een VAB (Vrijkomende Agrarische Bebouwing) wooneenheden voor ouderen te realiseren. **Margriet de Jager** waarschuwt voor een te eenzijdige focus op ouderen. Ook de jongeren moeten in de discussie betrokken worden. Hun bijdrage als vrijwilliger in de ouderenzorg zal immers van doorslaggevend belang kunnen zijn.

Datum: dinsdag 20 november 2012

Locatie: filmhuis De Keizer

Aantal bezoekers: 70

RONDEEL CINEMA – FILMFESTIVAL OVER OMDENKEN

In samenwerking met filmhuis De Keizer presenteerde Architectuurcentrum Rondeel twee documentaires over krimpgebieden in Nederland waar, tegen de stroom in, naar een nieuw perspectief voor de toekomst wordt/werd gezocht.

Florida aan de Schelde, documentaire in 2010 door Hans Otten gemaakt voor de serie 'Nederland op de tekentafel' van het televisieprogramma Tegenlicht van de VPRO. Op zoek naar het gedroomde Zeeland. De buitengebieden van Nederland krimpen. Ouderen blijven en jongeren trekken weg. Wat gebeurt er als ook de grote industrieën verdwijnen? Kan 'Zeeland toeristenland' het 'Florida van Nederland' worden, waar gepensioneerden uit Nederland en België hun oude dag doorbrengen?

Blauwe stad in de klei Documentaire in 2012 gemaakt door Femke Veldman voor het televisieprogramma Andere Tijden van de NTR en de VPRO. Het project Blauwe Stad in Oost Groningen lijkt in 2005 al niet meer op het oorspronkelijke ontwerp. Een reconstructie van hoe het plan tot stand kwam, veranderde en hoe de ideeën door de verschillende bestuurslagen werden geloodst. Uiteindelijk toch een succes?

De documentaires werden ingeleid door Bas Verbruggen, stedenbouwkundige en buitengebiedfilosoof. Verbruggen is directeur bij Bügel Hajema, een adviesbureau voor ruimtelijke ordening en milieu. Verbruggen: 'De ruimte is niet meer of minder dan de neerslag van de samenleving. Ruimtelijke ordening gaat dus over mensen.'

Datum: dinsdag 18 oktober 2012
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers: 80

WONEN IN DEVENTER – DOEM- EN DROOMSCENARIO'S VOOR DE TOEKOMST

Veel gemeenten staan voor het dilemma bouwen of bouwgrond herbestemmen voor een andere invulling. Wat gaan we doen met de geplande wijken Steenbrugge of Deventer Noordoost? Hoe ziet Deventer er dan uit in 2020?

Drie inleiders hebben op deze avond deze vraag naar de toekomst vanuit verschillende kanten benaderd, waarbij de opeenvolgende sprekers langzaam naar een climax van de avond werkten. Na een informatieve introductie van de thematiek volgde een moment met actieve participatie vanuit de zaal (met 80 betrokken bezoekers) en een beschouwende bijdrage vanuit de wetenschappelijke invalshoek.

Voor een ludieke afronding van de avond zorgde het cabaretduo **3Koteboebo** uit Lettele met hun komische Omdenk-show!

Michaela van Oostveen, programmaregisseur bij de gemeente Deventer

Van Oostveen opende de avond met een toelichting op de door de gemeente gekozen strategie om op basis van demografische gegevens en prognoses een toekomstbeeld te schetsen. Zij noemde de vier ontwikkelde demografische scenario's met mogelijke toekomstbeelden voor Deventer. Uiteenlopend van het droomscenario 'De Snelle Stad' als 'the place to be', met een aantrekkelijk woonmilieu, voor jongeren en ouderen en voor vitale en hoogopgeleide inwoners, tot en met het doemscenario van de 'Ruilstad', waarin Deventer nauwelijks groei kent, de vitale en hoogopgeleide inwoners wegtrekken, de stad een getto wordt waarin je moet vechten om te overleven. De scenario's zijn vooral bedoeld om een rode draad te ontdekken van waaruit verder beleid ontwikkeld kan worden en om de robuuste waarden van de stad te kunnen vaststellen. Zo zal er niet voor één scenario gekozen worden en zal er ook geen scenario geheel worden afgewezen omdat het niet volledig zou zijn. De scenario's zijn allemaal even waarschijnlijk als onwaarschijnlijk en stellen de bandbreedte van mogelijke ontwikkelingen voor. Ook kan er geconcludeerd worden dat de ontgroening en vergrijzing van de bevolking zal toenemen net zoals het aantal kleine huishoudens.

Arjan Brink, agendaregisseur ruimte bij de gemeente Deventer

Brink liet het publiek meedenken over de consequenties voor de woningbouw-programmering van Deventer. Ofschoon het oorspronkelijke groeiscenario met een inwoneraantal van 114.000 in 2040 naar beneden is bijgesteld (nu nog een groeiprognose van 6.000 woningen), zal zelfs bij krimp een woningbouwvernieuwing nodig zijn. Brink toonde op een kaart de enorme hoeveelheid ontwikkellocaties in en om Deventer. Opmerkelijk vond Brink overigens de enorme animo die nu, eind 2012, te bespeuren valt voor de recent aangeboden nieuwbouwlocaties; maar dat terzijde. Hij vraagt zich af of en hoe de stad rekening kan houden met de onzekerheden over de demografische ontwikkelingen en, of en hoe aansturing kan plaatsvinden. Wat is wijsheid, vroeg hij aan de zaal. Moeten we volop in de remmen? Moeten we flexibel meebewegen met de feitelijke groei? Of moeten we misschien wel de migratie positief gaan beïnvloeden?

De zaal reageert alert en massaal. De suggesties variëren van 'We moeten de economie stimuleren' en 'We moeten het cultureel klimaat stimuleren', 'Zorg voor een logische volgorde van ontwikkelingen die het tempo van de bevolking volgt' en 'Geef meer ruimte aan woningzoekenden' tot 'Pas op voor ad hoc beleid want dan krijg je broddelwerk', 'Zorg dat je de hoogopgeleiden in de stad houdt' en tenslotte de hartenkreet: 'Waarom moeten we eigenlijk zo nodig groeien?'.

Brink discussieert vervolgens met de zaal over de rol van de gemeente in dit proces, waarbij hij onderscheid maakt tussen een publieke rol en een private rol. Wat kies je, wie kiest er en op basis waarvan kies je? Er zijn twee opties: de gemeente gaat op kop of je doet het samen met de grondeigenaren, gefaseerd en met de marktvraag centraal. Wat vindt de zaal wat er moet gebeuren?

Wederom veel respons: 'Marktpartijen hebben te veel eigenbelang', 'Als gemeente kun je het niet alleen, dus je moet wel samenwerken', 'Zorg voor voldoende bewegingsruimte, want de variatie is onvoorspelbaar', 'Kijk naar de afgelopen 20 jaar, houdt die koers vast en laat gebeuren waar behoefte aan is' tot 'Je moet niet alles willen doen, je zult als gemeente wel moeten kiezen', 'De kwaliteit van de binnenstad is uiteindelijk toch vooral dankzij het particulier initiatief tot stand gekomen' en tenslotte 'Kijk eerst eens naar de financieringsmogelijkheden van je plannen'.

Brink vertaalt de input naar de conclusie dat je als gemeente aan de knoppen moet draaien. Knoppen die gaan over: voorkomen van spijtbeleid, pas starten bij zekerheid, flexibel plannen, de vraag centraal stellen en concurreren. Brink: 'Hoe ga je dat prioriteren?' De conclusie is dat de gemeente eerst gaat afmaken waaraan al begonnen is, daarna eerst binnenstedelijk ontwikkelen, kiezen voor betaalbare woningcategorieën en kiezen voor de aantrekkelijkste locatie om zo migratie te stimuleren. En kijk bovendien ook naar wat nodig is voor het optimaal laten functioneren van de wijken. Wat vindt de zaal van deze conclusies?

Er klinkt ook zorg in de reacties: 'Pas op voor crisisbouw zoals we die uit de jaren tachtig kennen en waar we nu allemaal spijt van hebben', en 'Denk ook aan het ombouwen van de leegstaande kantoren, daar zit veel potentie in voor aantrekkelijke woonmilieus' en tenslotte de vraag 'Wat kiest de gemeente zelf?' Brink sluit af met de mededeling dat de gemeente nu bezig is met het formuleren van nieuw, aangepast beleid, waarbij de centrale vraag welke rol de gemeente nu zelf neemt, beantwoord zal worden.

Michaela van Oostveen

3Koteboebo

Arjan Brink activeert de zaal

Dr. Nol Reverda

Dr. Nol Reverda, bijz. lector demografische krimp, Hogeschool Zuyd Maastricht

Reverda is een echte Omdenker. Hij benadert de toekomstige ruimtelijke opgaven vanuit een heel ander perspectief. Hij stelt sociale vraagstukken aan de orde zoals het eigenaarschap van de publieke ruimte, het herbenutten van ruimte en het herbenutten van ouderen. Krimp betekent ook leegstand en leegstand betekent in Nederland veelal sloop. Reverda waarschuwt voor het al te gedachteloos slopen van niet meer in gebruik zijnde gebouwen. Daarmee wordt immers ook een belangrijk onderdeel van het collectieve geheugen weggenomen. Hij ondervindt dit zelf in Parkstad in Limburg, waar vrijwel niets meer herinnert aan het bestaansrecht van hele generaties Limburgers: de mijnen.

Groei en krimp komen mondiaal beiden voor: de wereldbevolking zal tot 2050 groeien naar 9,2 miljard mensen terwijl tegelijkertijd Europa krimpt van 725 naar 690 miljoen inwoners. Overigens komt in ons werelddeel, in ons land, krimp en groei in vele variaties naast elkaar voor. De toekomst voorspellen waar het precies gebeurt is zeer relatief.

'Krimp is niet erg' houdt Reverda de zaal voor. Het is een cyclisch fenomeen. De samenleving is nu eenmaal altijd in transitie en transformatie. Het dwingt ons tot nadenken en tot innoveren. Nadenken over de ruimte is overigens wel urgent, zo stelt hij. Dat brengt hem tot de vraag: van wie is de publieke ruimte? Als tekenend voorbeeld noemt hij de stad Detroit in de VS, waar na een desastreuze krimp als gevolg van instorten van de auto-industrie, de sterk geslonken bevolking in staat blijkt om opnieuw initiatieven te ontplooiën mede dankzij een ontbrekende overheid. In Nederland is in min of meer vergelijkbare situaties, zoals in Parkstad maar ook in achterstandswijken in de grote steden, ook vaak de door burgers gekoesterde 'eigenheid' weg gesloopt. Die burger moet weer consument worden van zijn eigen publieke ruimte, zoals de inwoners van Detroit dat ook doen. Hier hebben de professionals het voor het zeggen in plaats van de burgers. Techniek en economie bepalen nu de openbare ruimte. De burger moet weer eigenaar worden van het vraagstuk en niet alleen van de oplossing. Reverda wijst ook terloops nog even op de vermaatschappelijking van de samenleving nu veel meer psychiatrische patiënten, en andere zorg- en hulpbehoevenden noodgedwongen in de woonomgeving verblijven. Ook deze groepen zijn onderdeel van de stadsplanning en behoren een plek te krijgen in de publieke ruimte. Reverda sluit zijn inspirerende en verfrissende betoog af met de oproep om de ruimte en de waarden van onze gecultiveerde omgeving zowel een huis als een thuis te laten zijn, waarbij de professional voor het huis moet zorgen en de burger er een thuis van moet maken.

IN 2013 WORDT HET VERVOLG OP HET PROJECT OMDENKEN UITGEVOERD MET EEN FILMAVOND OVER DE BIJZONDERE ONTWIKKELING VAN KRIMPSTAD DETROIT (VS), DE DISCUSSIEAVOND 'DANSEN OP DE WERKVLOER' TER GELEGENHEID VAN DE OPENING VAN DE LAATSTE DEELEXPOSITIE OVER HERGEBRUIK VAN LEEGSTAANDE KANTOORGEBOUWEN, EN TENSLOTTE DE SPETTERENDE AFSLUITING MET DE VERKIEZING VAN DE (DEVENTER) OMDENKER VAN HET JAAR!

DE GELAAGDE STAD

PROJECTNUMMER 141

ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten organiseerde in het voorjaar van 2012 in samenwerking met Architectuurcentrum Rondeel het lezingenprogramma Genius Loci. In de oudheid bedoelde men met 'genius loci' vooral de beschermende geest van een bepaald gebied. Tegenwoordig gebruikt men het vooral in overdrachtelijke zin, om de 'eigenheid' van een locatie te benadrukken. Aan bod kwamen vragen als: Waaruit bestaat de essentie van een plek? Hoe is die beleefbaar te maken? Hoe worden sporen van de tijd gemanipuleerd? Is het wenselijk om in te grijpen in het oude weefsel en zo ja, hoe? De lezingen werden gehouden op zes woensdagavonden. Iedereen die is geïnteresseerd in kunst, cultuurgeschiedenis en (landschaps)architectuur was welkom. Vanuit zeer verschillende disciplines - beeldende kunst, bouwgeschiedenis en (landschaps) architectuur - vertelden zes sprekers over de inspiratie die zij vinden in de historische en culturele gelaagdheid van stad en landschap.

Datum: woensdag 8 februari 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 60

MAKING HISTORY

Eerste lezing door Gert Jan Kocken. Het werk van Kocken is een onderzoek naar de herinnering en visuele voorstelling van omslagpunten in de wereldgeschiedenis, zoals de atoombomaanvallen op Japan. Vanaf het moment dat wij dergelijke gebeurtenissen opnemen in ons collectief geheugen, vormen feiten, interpretaties, meningen en visuele indrukken een ingewikkeld geheel. Dat herinneringsproces wordt beïnvloed door de massamedia en de officiële geschiedschrijving. Kocken verhoudt zich kritisch tot dergelijke interpretaties en wil juist de complexiteit van de geschiedenis tonen. Hij ging in zijn lezing onder meer in op zijn nieuwe project over de Patriotten in Overijssel.

Datum: woensdag 15 februari 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 50

'L'ESSENCE DE MASTENBROEK, EAU DE POLDER'

Tweede lezing door beeldend kunstenaar Birthe Leemeijer. Leemeijer gaf een toelichting op een project dat ze ooit in opdracht maakte van de provincie Overijssel en dat haar tot op de dag van vandaag bezighoudt: L'Essence de Mastenbroek, Eau de Polder. Over het creëren van een bijzonder en spraakmakend kunstwerk: een parfum dat de essentie van een hele polder in zich draagt. Daarbij ging zij in op de vrijheid en de beperkingen die het werken in opdracht met zich meebrengt.

Datum: woensdag 29 februari 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 60

LANDSCHAPSKUNST VAN SLEM IN OVERIJSSSEL

Derde lezing door landschapsarchitect en kunstenaar Bruno Doedens over de kracht van de verbeelding en de passie om het onmogelijke waar te maken. Hij besprak drie projecten die SLeM (Stichting Landschapstheater en Meer) in Overijssel realiseerde:

- Bloeiend dorp (Heeten-2001)
- LangsteLenteLicht (Overijssels Kanaal-2008)
- OvanOverijssel (Overijssel-2010)

Datum: woensdag 14 maart 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 60

DE SPANKRACHT VAN DE STAD

Vierde lezing door Paul Meurs, directeur van SteenhuisMeurs BV in Schiedam en deeltijd hoogleraar Restauratie en Transformatie aan de TU Delft, over de ontwikkelingsperspectieven in historische binnensteden. Meurs promoveerde in 2000 aan de VU op 'De moderne historische stad', een onderzoek naar de transformaties van Nederlandse binnensteden in de periode 1883-1940. Centraal in zijn werk staat de vraag hoeveel de bestaande stad kan hebben. Dus: welke ontwikkelingen zijn er mogelijk zonder de essentiële kwaliteiten te verkwanselen, maar ook zonder alles onder een kaasstolp te plaatsen. SteenhuisMeurs werkt in opdracht van gemeenten, ontwikkelaars en ontwerp bureaus aan adviezen voor herontwikkeling en erfgoedbeleid. In de lezing werden ook de ontwikkelingslocaties in de Deventer binnenstad besproken.

Datum: woensdag 28 maart 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 60

ERFGOED EN HERONTWIKKELING

Vijfde lezing door landschapsarchitect Eric Luiten over de omgang met onroerend erfgoed. Luiten werkt onder meer als hoogleraar Erfgoed en Ruimtelijk Ontwerp aan de TU Delft en als adviseur ruimtelijke kwaliteit voor de Provincie Zuid-Holland. De omgang met onroerend erfgoed is aan het veranderen. De grote collectie beschermde gebouwen, stadsbuurten en landschappen die via het spoor van de monumentenzorg de laatste decennia uit de ruimtelijke dynamiek zijn vrijgespeeld, moet opnieuw worden verankerd in de samenleving en deel gaan uitmaken van de ruimtelijke ontwikkeling. Herbestemming en herontwerp zijn daardoor de buzz-woorden voor de komende jaren. Dat vergt grote deskundigheid en een vernieuwd begrippenkader bij architecten en ruimtelijke ontwerpers.

Datum: woensdag 11 april 2012, 20.00 uur

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers: 50

DE UNICITEIT IN HET STEDENBOUWKUNDIGE DEBAT

Zesde en laatste lezing in de serie door historicus Cor Wagenaar. Recent verscheen van hem het overzichtswerk 'Town Planning in the Netherlands since 1800'. Na 1945 is stedenbouw ingezet als instrument om sociale en economische ontwikkelingen in de gewenste banen te leiden. De effecten waren - met name voor de historische kernen van die steden - niet zelden desastreus. Sinds de jaren tachtig speelt uniciteit weer een rol in het debat. 'Genius Loci' werd een sleutelbegrip.

RONDEEL-CINEMA PROJECTNUMMER 135

In samenwerking met filmhuis De Keizer wordt door Architectuurcentrum Rondeel sinds een aantal jaren architectuurfilms vertoond of films die over de ontwikkeling, de geschiedenis of het gebruik van de ruimtelijke ordening gaan. In 2013 werden vijf filmavonden georganiseerd.

Datum: dinsdag 20 maart 2012, 20.30 uur
Locatie: filmhuis De Keizer
Aantal bezoekers: 90

EYE ABOVE PRAGUE,

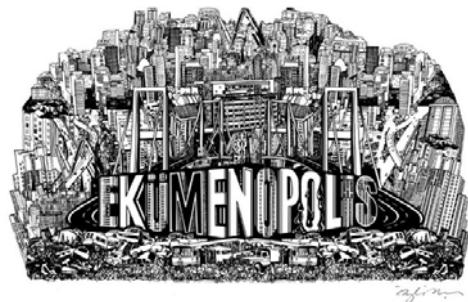
Over het ontwerpproces van de nieuwe nationale bibliotheek in Praag. Architect Jan Kaplický won prijsvraag. Inleider Jos Debeij, directeur Openbare Bibliotheek Deventer.

Datum: dinsdag 17 april 2012, 20.30 uur
Locatie: filmhuis De Keizer
Aantal bezoekers: 90

EKÜMENOPOLIS

Een film over de turbulente groei van de stad Istanbul in het kader van het Turkijefestival in Deventer. Inleiding door Cihan Bugdaci, directeur van Gentlemen Architecture|Real Estate|Theory (ART).

Datum: dinsdag 5 juni 2012, 20.30 uur
Locatie: filmhuis De Keizer
Aantal bezoekers: 90

MANUFACTURED LANDSCAPES

Een film over de imponerende door de mens gemaakte 'landschappen'. Inleiding door Jeroen van Westen, landschapskunstenaar.

Datum: dinsdag 11 september 2012, 20.30 uur
Locatie: filmhuis De Keizer
Aantal bezoekers: 90

TUSSEN ZON EN MAGMA

Een film van cineast Kris Kristinsson over zijn IJslandse vader Jón Kristinsson, architect en uitvinder. Inleiding door Daan Josee, sinds 1988 verbonden aan bureau Kristinsson en sinds 2000 directeur.

Datum: dinsdag 20 november 2012, 20.30 uur
Locatie: filmhuis De Keizer
Aantal bezoekers: 70

FILMFESTIVAL OVER OMDENKEN

Twee documentaires worden vertoond: FLORIDA AAN DE SCHELDE en BLAUWE STAD IN DE KLEI met inleiding door Bas Verbrugge, stedenbouwkundige en buitengebiedfilosoof.

SEPARATE, OP ZICHZELF STAANDE PROJECTEN IN 2012

Datum: 16 december 2011 t/m 15 januari 2012 - Expositie

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers opening: 70

Aantal bezoekers expositie: 200

HET WILDE OOG

PROJECTNUMMER 128

Een tentoonstelling over bouwmeesters en klederdrachtvrouwen van theatermakers Hans Lemmerman en Inge van Run. In deze tentoonstelling portretteert Het Wilde Oog drie Spakenburgse klederdrachtvrouwen, de Dames Koelewijn, in relatie tot iconen uit de Nederlandse architectuur. Theatermakers Hans Lemmerman en Inge van Run leggen al ruim elf jaar met onverwachte beeldcombinaties een verbintenis tussen klederdrachterfgoed en Nederlandse kunst(traditie). Van Armando tot Tom Claassen en van Gerrit Rietveld tot UN Studio. Werelden die gescheiden zijn worden door het Wilde Oog bij elkaar gebracht vanuit het motto 'Kijk Wild & Denk Lenig'! Bijzondere gebouwen verdienen bijzondere vrouwen! In de architectuur krijgen de vrouwen een magische uitstraling. Omgekeerd geredeneerd: de vrouwen bezielen door hun dracht de Nederlandse bouwkunst. Het dramatische gehalte ontstaat doordat je weet dat het de laatste vrouwen zijn. Met hen gaat een traditie verloren van anderhalve eeuw. In de fotoreeksen en filmpjes die Het Wilde Oog vanaf 2000 maakt met de drie (schoon)zussen, inmiddels bekend als 'Spakenburgse Diva's', wordt gezocht naar waar idealen van bouwmeesters en idealen van klederdrachtvrouwen samenvallen. Op zoek naar alchemie!

Datum: donderdag 12 januari 2012, 20.00 uur – lezing
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers: 80

DEVENTER ALS GROENE STAD

PROJECTNUMMER 136

Deventer werd in 2010 overtuigend winnaar van de Entente Florale, de Nationale Groencompetitie en in 2011 werd de stad ook nog winnaar van de Entente Florale Europa.

Sprekers waren:

Margriet de Jager, wethouder Openbare Ruimte, gemeente Deventer
Ina Loovers, hoofd afdeling Stedelijk Beheer, gemeente Amersfoort
Peter Lubbers, naamgever en directeur van Buro Lubbers

Voor wethouder Margriet de Jager (ADB) is de toekenning van de titel 'groenste stad van Europa' vooral te gebruiken als marketingmiddel. Architectuurcentrum Rondeel probeerde tijdens een bijeenkomst op 12 januari te achterhalen wat nu precies de reden was voor de toekenning van de prijs en wat de effecten daarvan waren voor het komende groenbeleid in Deventer. Naast De Jager was ook Ina Loovers uitgenodigd; zij is hoofd afdeling Stedelijk Beheer van de gemeente Amersfoort, de stad die vijf jaar geleden werd uitgeroepen tot groenste stad van Europa. De vergelijking van de twee steden zou een mooie inspiratiebron kunnen zijn voor Deventer. Maar zowel voor Deventer als voor Amersfoort, was de prijs vooral een mooi PR-middel. Het daadwerkelijke groenbeleid heeft er geen verandering door ondergaan. Daar waren en zijn andere aanleidingen voor zo bleek uit de verschillende voordrachten.

Deventer ontwikkelt zich meer en meer tot een stad waarin het beleid is: regie voeren en het uitvoeren van beleid zoveel mogelijk aan de burgers overlaten. Het is een landelijke trend dat de overheid (centraal of lokaal) als gevolg van bezuinigingen een beroep doet op de eigen verantwoordelijkheid van haar burgers. Opvallend was overigens dat de inhoud van de inleidingen van wethouder De Jager en ambtenaar Loovers (bijgestaan door Willem Oxener, landschapsarchitect bij de gemeente Amersfoort) grote verschillen lieten zien. De Jager spreekt over haar groenbeleid als 'Snoeien, bloeien en groeien' en 'Het streven naar een gevarieerd en aantrekkelijk groen en met een bomenbeleid gebaseerd op lanenbomen'. Dat steekt ietwat schril af tegen de grote groenprojecten die in Amersfoort zijn en worden uitgevoerd en waar een duurzaam beleid met visie is ontwikkeld (gebaseerd op continuïteit, maatwerk, emotie en waarin het beheer – ofschoon niet sexy - het fundament is).

De groenprijs wordt door De Jager geborgd door het genereren van publicaties, een fietsroute, het uitzetten van bloembepanting langs bermen en het uitroepen van de publiekswedstrijd wie de mooiste voortuin heeft. In Amersfoort is de prijs ingezet om de burgers bewust te laten worden van het groen in hun stad. Zij zijn actief betrokken en krijgen ook een rol in het beheersplan. Daarvoor worden vrijwilligers geprofessionaliseerd en zij krijgen een daarbij behorend budget. Burgerparticipatie is gebruikt om reeds bestaande, maar ook nieuwe actieve groepen te faciliteren en aan de gemeente te binden. Het groen als bindmiddel onder de bevolking wordt ook door wethouder De Jager herkend. 'Groen maakt bovendien gelukkig en gezond' aldus De Jager die vanuit haar verleden meer dan eens de vergelijking met de zorg aanhaalde. Maar, zo hield zij haar gehoor voor, we moeten er wel voor betalen en dan kun je met kleine dingen ook het nodige bereiken...

Tot slot had Architectuurcentrum Rondeel de landschapsarchitect die het Lamme van Diesseplein herinricht uitgenodigd. Peter Lubbers van Buro Lubbers, toonde zijn ontwerp

dat veel intimiteit moet bieden en dat straks een mooie aansluiting kan krijgen op de voorgenomen ontwikkelingen in de cultuurcluster. Lubbers gaf tevens een kritische noot mee aan de titel 'Groenste stad van...'. Hij kent meerdere steden die in het verleden de titel van Entente Florale kregen. Zijn conclusie: 'Het is eigenlijk een verkoopmiddel met wel erg kortstondige betekenis.' En dat past natuurlijk niet bij een groenbeleid en –beheer dat het juist moet hebben van continuïteit. En daar waren in ieder geval alle sprekers het over eens!

Ina Loovers

Peter Lubbers

Datum: woensdag 18 januari 2011, 20.00 uur – opening expositie

Datum: van 19 januari tot 26 februari 2012 – expositie

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers opening: 100

Aantal bezoekers expositie: 400

EUROPAN 2011

PROJECTNUMMER 132

Het Havenkwartier was één van de zes Nederlandse locaties voor de ontwerpwedstrijd European 2011. Er werden maar liefst 65 plannen ingediend. De expositie toont de 12 genomineerde inzendingen.

Marc-Jan Ahne, wethouder cultuur, Han Meyer, jurylid European en Marcel Kers van PlantLab en uiteraard de winnaars spraken op de opening van de expositie. Aansluitend werd gedebatteerd over het winnende plan waarin de verticale groentetuin in de grijze silo in het Havenkwartier.

Marc-Jan Ahne roemde de winnaars die veel beter dan de andere inzendingen de locatie zo goed hadden begrepen: 'Zowel in maat, schaal als sfeer. Dat past ook helemaal in het beeld van het Vlaams model dat de gemeente voor de herontwikkeling van het Havenkwartier ontwikkeld heeft. De groentefabriek in de silo roept wel veel vragen op maar is daarnaast ook een prima voorbeeld in het programma Agro & Food dat één van de speerpunten in het beleid van de provincie Overijssel is.

Han Meyer, jurylid en hoogleraar stedenbouwkundig ontwerpen aan de TU-Delft.

Hoe de internationaal samengestelde jury tot hun oordeel kwam vertelde Meyer. Na zijn toelichting over de geschiedenis van de ontwerpwedstrijd European (sinds 1988, tweejaarlijks voor ontwerpers tot 40 jaar, met de intentie om winnende ontwerpen ook daadwerkelijk uit te voeren en bedoeld ter stimulering en om het vak verder te helpen) prees hij de Deventer locatie omdat die een goede dwarsdoorsnede laat zien van de

verschillende ontwerp-opgaven die in Europa op dit moment aan de orde zijn. Meyer: 'We moeten in de komende tijd meer tijd en ruimte bieden aan veranderingsprocessen op sociaal, economisch en cultureel gebied. De waarneembare omkering van top-down naar bottom-up biedt veel ruimte voor particuliere initiatieven waarbij nieuwe methodes worden geïntroduceerd met namen als light en slow city planning. Dit winnende ontwerp is daar met het voorgestelde 'groenprogramma' voor de silo een goed voorbeeld van. Het voegt daarnaast ook iets toe aan de locatie zonder daarin een inbreuk te maken. Het charmante van het plan is de compositie die in delen en ook gefaseerd is uit te voeren.'

Marc-Jan Ahne, wethouder cultuur

Erwin Schot, architect en lid van het winnende ontwerpteam

De vloeiende lijn van zijn verhaal verliep van de toegankelijkheid van het gebied vanuit het stadscentrum met een fraai vormgegeven fietsbrug langs de IJssel en over de Mr. H.F. de Boerlaan, via de compositie waarmee zij het gebied invulden om tenslotte te eindigen bij de bijzondere wijze waarop zij een nieuwe functie willen geven aan de grijze silo. Hoewel in het verdere verloop van de avond de aandacht gefocust werd op de groentefabriek in de silo, is de inrichting van het prijsvraaggebied minstens zo boeiend. Om recht te doen aan het huidige en zo kenmerkende gebruik van het gebied – met ruimte voor festivals, spontane bijeenkomsten in de ongepolijste en rurale sfeer van de locatie – besloot het ontwerpteam het programma zoveel mogelijk aan de randen te positioneren. Het woonprogramma met zicht op het water werd ondergebracht in een opgetild bouwvolume om zo een vanzelfsprekende scheiding te maken tussen privé en openbaar en ruimte te maken voor parkeren onder het gebouw. De gevraagde, eveneens opgetilde studenten-huisvesting werd op de punt van de haven geplaatst, naast de zwarte silo met een maat die daaraan verwant is. De open ruimte die nu tussen de bouwvolumes ontstaat is blijvend bruikbaar voor activiteiten en manifestaties. Om de achterkanten van de bestaande bebouwing die aan het 'plein' liggen af te schermen, is een stedelijk scherm ontworpen van draaibare lamellen die naar behoefte open en dicht gezet kunnen worden.

Uitgangspunt in het ontwerp van de silo was de opvatting dat het fantastische uitzicht vanaf de toren voor iedereen bereikbaar zou moeten zijn. Daarom is gekozen voor een extra opbouw met een horecafunctie en daaronder op het bestaande dak een panoramadek met rondom uitzicht over de stad, de rivier en het landschap. Het bestaansrecht voor de silo wordt gevonden in de functie van een groentefabriek die in de duistere 32 schachten in de silo wordt ondergebracht en waarin dankzij ledverlichting productie geleverd kan worden voor de horeca, voor de gebruikers van het Havengebied, voor een mogelijke bierbrouwerij of voor de lokale tussenhandel. Het benodigde paarse licht om in de duisternis planten te laten groeien, wil het team ook gebruiken in het glazen trappenhuis dat aan de noordzijde van de silo staat. Het gebouw wordt daarmee ook bij nacht een landmark voor de stad.

Marcel Kers van PlantLab

Hoe precies de verticale groentefabriek werkt, werd toegelicht door Marcel Kers van PlantLab, het groenbedrijf dat het ontwerpteam ook geadviseerd heeft. Nog voordat Kers zijn verhaal begon was al duidelijk dat een groot deel van de 100 bezoekers een vooringenomen standpunt had over de kweekwijze van PlantLab. Kers was daar niet van ondersteboven. De ledtechniek staat nog in de kinderschoenen en de eerste pilotprojecten worden nu ontwikkeld. Maar volgens Kers biedt het zeer belangrijke voordelen die niet alleen in het Havengebied interessant zijn of in een stad als Deventer (de techniek heeft aan 1 vierkante meter genoeg om één persoon een heel jaar dagelijks van de benodigde verse groenten te voorzien!) maar ook in traditioneel 'moeilijke' omstandigheden, variërend van een schip, de woestijn of in je eigen keukenkastjes. Maar ook in dichtbevolkte gebieden waar de nu opkomende stadslandbouw veel aandacht krijgt, is de techniek een prima hulpmiddel dat een enorm geld- en milieubesparend effect heeft (vergelijk de eerder door architectenbureau MVRDV voorgestelde varkensflat in stedelijke gebieden - *red.*). De techniek is gebaseerd op het paarse licht (is rood en groen licht samen) dat de bladgroenkorrels activeert. Daarnaast is ondermeer voeding, suiker en water nodig; maar wel slechts 95 % van de gebruikelijke hoeveelheid water. De ambitie van PlantLab is de techniek in te zetten onafhankelijk van klimaat, seizoen en dag- en nachtritme. Kers: 'We zijn uit op de emancipatie van de plant!'

Discussie met de zaal o.l.v. Ellen Schild, voorzitter programmaraad

Uiteraard waren er veel kritische vragen over de groentefabriek. Men staat nog niet te trappelen om in de paarse ledtechniek te stappen. Volkstuintjes aan de rand van de stad als romantisch ideaal van stadslandbouw blijft voor velen toch de voorkeur hebben, ofschoon hier vooral het sociale aspect de boventoon voert. Ook de vraag naar het biologisch gehalte van de techniek hield velen bezig. Kers: 'Biologisch betekent onder meer: met de wortels in de grond en dat doen wij inderdaad niet. Maar we werken wel met voeding die volledig en overal is aan te sturen.' Kers erkent dat er nog veel te onderzoeken is.

Als alternatieve invulling van industrieel erfgoed kan de verticale groentefabriek wel waardering vinden bij Rinkjan Postma van BOEi, de stichting die herbestemming van industrieel erfgoed stimuleert en ontwikkelt en sinds kort ook eigenaar is van de zwarte silo in het Havengebied. Postma: 'Een fantastisch en kansrijk idee en erg goed vanuit het bestaande gebouw bedacht.' Op de vraag van architect Peter Ghijsen of het winnende plan niet wat te bescheiden is, antwoordt Erwin Schot dat er bewust voor die terughoudendheid gekozen is om zo bij de sfeer en de korrel van het gebied aan te sluiten en juist geen *fremdkörper* toe te voegen. Dit was dan ook voor de jury een belangrijke overweging om het plan tot winnaar uit te roepen.

Tot slot vraagt Ellen Schild aan de wethouder: 'De kracht van European is dat het de bedoeling is om het winnende ontwerp ook daadwerkelijk uit te voeren. De werkelijkheid laat helaas zien dat dit in de praktijk niet altijd gebeurt. Gaat Deventer die traditie nu doorberekenen?' Waarop Marc-Jan Ahne antwoordt: 'Het plan heeft absoluut een zekere 'schaalbaarheid' waarmee we verder kunnen. We moeten nu gaan zoeken naar partners. Elementen uit het plan zullen zeker opgepakt gaan worden en het idee van een groentefabriek en een restaurant in de silo is de moeite waard om te bekijken'. Het is nu voor Deventer dus de vraag of dit antwoord serieus genomen moet worden of dat we hier te maken hebben met een politieke variant is op het drieletterige woord 'Nee'. De toekomst zal het leren. In ieder geval weten de winnaars zich gesteund door de organisatie van European Nederland die blijft aandringen op realisatie van de winnende plannen.

Datum opening: donderdag 23 februari 2012, 20.00 uur
Datum expositie: 24 februari tot 18 maart 2012 - expositie
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal bezoekers opening: 110
Aantal bezoekers expositie: 270

LUCY IN THE SKY

PROJECTNUMMER 145

In het project Lucy in the Sky komen meerdere initiatieven samen. Naast het idee van Albert Dedden en Paul Keizer (samen vormen zij de SpaceCowboys, makers van monumentale beelden in de openbare ruimte) en Timo Bralts van Bestwerk was er het thema Architectuur&Kunst uit het Jaarprogramma 2011 van Architectuurcentrum Rondeel en de maatregel van de provincie Overijssel om binnen het programma Cultuur&Ruimte de samenwerking tussen beeldend kunstenaars en architecten te stimuleren. De gebundelde initiatieven hebben geleid tot de samenstelling van Team Lucy, waarin naast de SpaceCowboys en grafisch ontwerper Timo Bralts, ook Architectuurcentrum Rondeel, het Kunstenlab en cultuurmanager Guido de Vries deelnamen. Dit team heeft er voor gezorgd dat Lucy in the Sky vaste voet aan de grond kreeg. De ontwerpteams werden samengesteld, locaties in overleg met de gemeente vastgesteld, financiering voor het eerste traject zeker gesteld, een programma van eisen opgesteld en een planning uitgezet. Vanaf het begin van het project was de insteek om de te ontwerpen Lucy's ook daadwerkelijk te gaan realiseren en te exploiteren als horecaverblijf voor korte of langere duur. Het voorlopige resultaat van het project was van 24 februari t/m 18 maart 2012 in Architectuurcentrum Rondeel te bewonderen.

De vier ontwerpteams zijn door Team Lucy samengesteld op basis van veronderstelde gelijkwaardigheid en gevonden overeenkomsten in ontwerpresultaten (daarnaast speelde een zeker mate van intuïtie een rol in de keuze...).

Op 23 februari was een uitgebreid programma georganiseerd om de opening van de expositie Lucy in the Sky op te luisteren. Er kwamen ruim 100 bezoekers op af.

Trendwatcher Anne Marie Commandeur, directeur Amsterdamse Stijlinstituut.

Commandeur verzorgde een inleiding over nationale maar vooral internationale trends op het gebied van design. Daarin was naast mode, ook aandacht voor rituelen, excentriciteit en het fenomeen van veroveren (zie de occupy-beweging). Opvallend was het in alle disciplines voorkomende verschijnsel dat innovatie ruimte gaat maken voor het teruggrijpen naar de historie met daarin hernieuwde aandacht voor het zoeken naar zingeving, meditatie, rust en verlangen naar vroeger. Zelf doen, zelf produceren en zelf verantwoordelijk zijn, zijn sterke, toekomstgerichte thema's. In de ontwerpen van de Lucy's in the Sky is die trend volop herkenbaar.

Anne Marie Commandeur

Edwin Oostmeijer

Sjoerd Cusveller

Edwin Oostmeijer, projectontwikkelaar en tevens voorzitter van de Commissie Stedenbouw bij het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

Oostmeijer zag dat het project Lucy in the Sky veel potentie, creativiteit en energie uitstraalt. Zijn enige bezwaar was de genoemde kamerprijs per nacht: 'te duur. Dat moet goedkoper om zo ook de buschauffeur de gelegenheid te geven om van een Lucy te kunnen genieten. Iedere nacht moeten de Lucy's bezet zijn. Dat is belangrijk voor het succes.' Oostmeijer sprak waardering uit voor de interdisciplinaire werkwijze, de acupunctuur van de toegepaste architectuur en de getoonde energie als gevolg van het loslaten van regels in het gebied.

Opmerkelijk was zijn uitspraak als voorzitter van de Commissie Stedenbouw: 'De subsidieregeling Stedenbouw loopt dit jaar af. Er zijn nog twee rondes en daarin zal het restant van de beschikbare 1,7 miljoen euro verdeeld gaan worden. Dit lijkt een kans te kunnen zijn voor aanvullende financiering die nodig is voor de realisatie van het project.'

Sjoerd Cusveller, programmaleider van het programma Cultuur&Ruimte bij de provincie Overijssel

De opmerking van Oostmeijer is ongetwijfeld een duw in de rug. Een grotere duw gaf misschien wel Sjoerd Cusveller. Hij gaf in een korte mededeling de boodschap mee dat het samenwerkingsproject tussen de architecten en kunstenaars tot bijzondere resultaten heeft geleid en dat het realiseren van vier Lucy's een belangrijke impuls kan geven aan de ontwikkeling van het Havenkwartier. Die impuls zal door de provincie gewaardeerd worden met een substantiële financiële steun bij de realisatie!

Lucy in the Sky heeft potentie door kwaliteit, door samenwerking, door energie maar vooral door haar verleidelijkheid.

Lucy in the Sky: on top of the world in het Havenkwartier van Deventer!

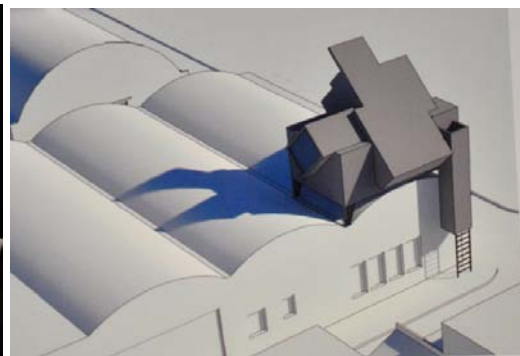
De vier ontwerpteams

De vier ontwerpteams geven een toelichting op hun ontwerpen.

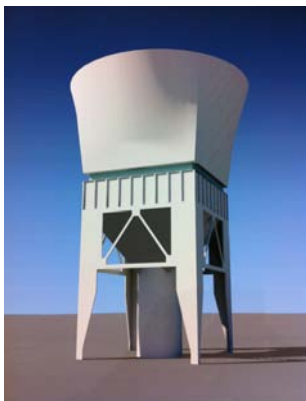
- Team LUCY POWER: Boris Tellegen & Maurer United Architects
Locatie: dak DAVO-gebouw Noordzeestraat, hoek Scheepvaartstraat.
- Team LUCY ART: Rob Sweere & MuldersvandenBerk Architecten
Locatie: vultrechter op kade Zuiderzeestraat & Scheepvaartstraat.
- Team LUCY LOV'D: SpaceCowboys & Studio Groen+Schild
Ontwerpteam: SpaceCowboys & Studio Groen+Schild.
- Team LUCY NEST: Andreas Hetfeld & DUS Architects
Locatie: bovenste verdieping in de Grijsze Silo.

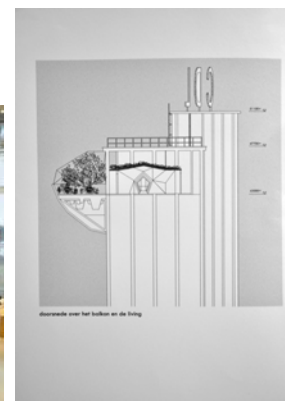
LUCY LOV'D

LUCY POWER

LUCY ART

LUCY NEST

Datum: donderdag 1 maart, 14.00 uur – expertmeeting
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal deelnemers: 9

BOTTOM- UP STEDENBOUW IN DEVENTER

PROJECTNUMMER 143

EEN KWALITATIEVE INVENTARISATIE VAN INNOVATIEVE INTERVENTIES IN DRIE VERSCHILLENDE HERONTWIKKELINGSLOCATIES TE DEVENTER

Op verzoek van het Stimuleringsfonds voor Architectuur is een inventarisatie van en onderzoeksrapportage over bottom-up locaties in Deventer opgesteld. Soortgelijke inventarisaties werden door 14 andere architectuurcentra gemaakt. Doel van deze inventarisaties was te komen tot een landelijk overzicht van innovatieve interventies in de ruimtelijke organisaties om zo een mogelijke versnelling in de ontwikkeling van de stedenbouwkundige praktijk in Nederland te kunnen stimuleren.

Architectuurcentrum Rondeel heeft in overleg met de stedenbouwkundige **Han Beumer** van de gemeente Deventer en met **Hilde Blank**, stedenbouwkundige en directeur van BVR Rotterdam en moderator van de expertmeeting, gekozen om voor de gevraagde inventarisatie drie herontwikkelingsgebieden in de stad Deventer op hun bottom-up kwaliteiten te onderzoeken. De drie locaties waren: het Havenkwartier (bottom-up in de eindfase), het Sluiskwartier (bottom-up in de startfase) en het IJsbaanterrein (bottom-up in de tussenfase). Deze drie locaties verkeren in verschillende stadia van ontwikkeling en kennen alledrie een verschillend niveau van burgerbetrokkenheid. Overeenkomst is dat alledrie de locaties een bijzondere bestemming hadden en dat die bestemming heroverwogen is of wordt. Met het benoemen en bespreken i.c. becommentariëren van de bottom-up processen zoals die zich in de drie locaties hebben voorgedaan of nog voordoen, wil deze inventarisatie een dwarsdoorsnede tonen van wat (in Deventer) onder bottom-up stedenbouw wordt verstaan.

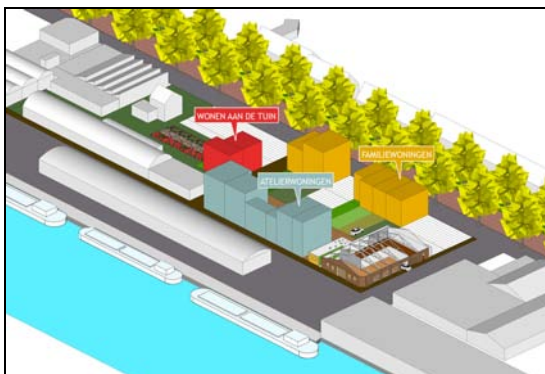
Het betreft niet een kwantitatieve maar een kwalitatieve inventarisatie. Op deze wijze meende het Rondeel een zinvolle bijdrage te kunnen leveren aan de ontwikkeling van de stedenbouwkundige praktijk in Nederland.

Inleiders van drie locaties waren de volgende betrokkenen:

HAVENKWARTIER: **Timo Bralts**, huidige gebruiker van en toekomstige bewoner in het Havenkwartier, tevens grafisch ontwerper/directeur Bestwerk.

SLUISKWARTIER: **Maarten Douwe Bredero**, een van de initiatiefnemers in het Sluiskwartier, tevens architect/eigenaar Architect Maarten Douwe Bredero.

IJSBAANTERREIN: **Paul Hendriksen**, motor van het tijdelijke gebruik van het oude IJsbaanterrein en werkzaam voor TransitionTown Deventer

Havenkwartier overview zelf en samenbouw

Deelnemers rondetafelgesprek (onder leiding van moderator **Hilde Blank**) waren:

Ellen Schild, architect bij Studio Groen+Schild, Deventer en voorzitter programmaraad Architectuurcentrum Rondeel.

Hedwig Heinsman, architect bij DUS Architects, Amsterdam.

Sjoerd Cusveller, stedenbouwkundige en programmaleider Programma Cultuur&Ruimte bij de provincie Overijssel.

Tjerk Ruimschotel, supervisor stedenbouw gemeente Groningen en voorzitter BNSP.

Jolai van der Vegt, architect Jolai.nl en werkzaam bij Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling TUD.

Han Beumer, Manager Stadsontwikkeling Gemeente Deventer.

De conclusie uit de discussie was onder meer dat van de stedenbouwer nieuwe kwaliteiten worden verwacht. De gekozen locaties kennen alledrie een bottom-up inbreng maar verschillen op vele fronten. Er is sprake van verschillen in de urgenties, programma's, omvang, geschiedenissen, culturen, tijdlijnen, kwaliteiten van bottom-up inbreng, belangen, eindbeelden, enzovoorts.

Het is aan de 'nieuwe stedenbouwer' om voor al die uiteenlopende opgaven een maatwerkoplossing aan te bieden. Het uitrollen van een blauwdruk zoals dat in de uitleggebieden nog gebruikelijk was, is niet meer mogelijk. Er wordt nu maatwerk gevraagd. *ARCHIPUNCTUUR* wordt nu aangevuld met *CITYPUNCTUUR*.

Naast *willen* is ook *kunnen* aan de orde. Dat vraagt om kwaliteiten en competenties die nu meer dan voorheen bepalend zijn voor succes. Zoals:

- deskundig (nieuwe stedenbouwkundige waarden kunnen toevoegen),
- flexibel (opgaven zijn groot en klein, kort en lang),
- inspirerend (voor de gesprekspartners),
- inventarisatievermogen (luisteren naar gebied met alle tentakels),
- veelzijdig (grote verschillen in programma),
- empathie (nieuwe gesprekspartners),
- allround (stedenbouw/politiek/visionair/cultureel/economisch/ e.d.).

De nieuwe stedenbouwer is een beroepsbeoefenaar die meer dan ooit midden in een dynamische maatschappij staat. Nieuwe stedenbouw is meer dan ooit een onmisbare schakel in de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening. **STEDENBOUW IS MAATWERK LEVEREN.**

Sluiskwartier

Oude IJsbaan

Datum: dinsdag 6 maart, 20.00 uur – opening expositie

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers tijdens opening: 60

DE DYNAMISCHE KAART VAN DEVENTER

PROJECTNUMMER 131

Architectuurcentrum Rondeel is er om de ontwikkelingen in de architectuur, de stedenbouw en het landschapsontwerp toegankelijk te maken voor een breder publiek. De drie architectuurgidsen die eerder zijn uitgegeven geven een goed beeld van wat er in het verleden is gepresteerd. Om bewoners en bezoekers van Deventer inzicht te geven in de actuele stand van zaken is er nu 'De Dynamische Kaart van Deventer'.

'De Dynamische Kaart van Deventer' met afmetingen van drie bij twee meter hangt in Architectuurcentrum Rondeel en toont aan de ene zijde met roze stickers de locaties waar in de gemeente op dit moment wordt gebouwd en binnenkort gebouwd gaat worden. Aan de andere zijde staan op de kaart 69 gerealiseerde projecten die van bijzondere kwaliteit zijn en die dateren van na 1950.

De kaart is ontwikkeld door de werkgroep van het Rondeel onder leiding van programmaraadslid Roel van Veldhuizen. Het ligt in de bedoeling om de kaart op termijn ook in een digitale versie te maken en daarmee aansluiting te vinden bij de digitale kaart die nu in het historisch museum te zien is. De kaart moet informatie geven aan de Deventenaren en toeristen die de stad bezoeken en geïnteresseerd zijn in stedenbouw, landschap en architectuur. Bij de start van het project stond naast de kaart één maquette, die van de wijk Keizerslanden waar sinds een aantal jaren hard gewerkt wordt aan de herontwikkeling en revitalisering. Het ligt in de bedoeling om ook andere maquettes te tonen zoals die van het ontwerp voor het nieuwe stadhuis en van andere bijzondere ontwerpen. De kaart zal voortdurend geactualiseerd gaan worden. Op termijn zal ook een digitale architectuurkaart worden ontwikkeld.

Marco Swart, wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling

Tijdens de openingsbijeenkomst op 6 maart zei Swart dat dit initiatief aantoont dat Deventer, ondanks de huidige crisis en de malaise in de bouwwereld, niet stilstaat. 'Dat willen we ook niet want door ondanks moeilijke tijden toch door te gaan – misschien in een iets lager tempo – laten we vertrouwen zien. Bovendien staan we er dan helemaal klaar voor als er betere tijden komen', aldus een optimistische wethouder.

Rob Smetzers, senior stedenbouwkundige gemeente Deventer

De bijeenkomst werd afgesloten met een toelichting door programmaraadslid Rob Smetzers. Hij is betrokken bij de herontwikkeling van de wijk Keizerslanden en hij gaf in vogelvlucht weer wat er in de afgelopen tien jaar is gebeurd en wat er de komende jaren nog gaat gebeuren. Delen van de wijk worden gekoesterd zoals de volkswijk Tuindorp Zuid, andere delen worden compleet vernieuwd, waarmee overigens de kenmerkende stempelverkaveling uit de jaren vijftig en zestig verdwijnt. Het winkelcentrum wordt voorzien van twee markante hoogbouwprojecten die als boekensteunen de entree vormen bij de beruchte knip die de Karel de Grotelaan loskoppelt van de ringweg Lebuïnuslaan. De Karel de Grotelaan krijgt hier een verkeersluwe, groene parkachtige inrichting alleen geschikt voor fietsers en voetgangers. Het inrichtingsplan is overigens in nauwe samenspraak met de buurt gemaakt. Dit bottom-up proces zal in het vervolg van de wijkaanpak vaker gebeuren, aldus Smetzers. Er is overigens – zo bleek uit de zaal – nog steeds kritiek op deze stedenbouwkundige ingreep omdat daarmee een heldere verkeersstructuur, die tevens dit stadsdeel in begrijpelijke eenheden opdeelt, verloren gaat. Ook blijven er vragen over het doodlopen van het vervolg van de Karel de Grotelaan tegen de Keizer Karellaan, waar ooit de aansluiting met de nog te bouwen wijk Steenbrugge gepland was. De ontsluiting van deze te bouwen wijk zal nu aan de Raalterweg zijn; niet logisch vinden velen.

Na afloop van de bijeenkomst werd de discussie nog lang voortgezet met dankbaar gebruik van de nu al succesvolle '**Dynamische Kaart van Deventer**'.

Data: maandag 12, 19 en 26 maart 2012, 19.30 uur
Locatie: Architectuurcentrum Rondeel
Aantal deelnemers: 24

CURSUS CREËER JE EIGEN HUIS

PROJECTNUMMER 144

Op verzoek van de gemeente Deventer werden drie cursusavonden georganiseerd voor (toekomstige) eigenbouwers in het Havenkwartier. De cursus bestond uit drie bijeenkomsten van 19.30 tot 21.30 uur in Architectuurcentrum Rondeel en werd gegeven door professionals met als cursusleider Nathalie Groot Kormelink. Nathalie is architect en gaf een soortgelijke cursus in Enschede voor de particuliere opdrachtgevers in Roombeek. Elke bijeenkomst stond in het teken van een bepaald aspect van particulier opdrachtgeverschap. Elk thema werd besproken door ervaringsdeskundigen (professionals). Tijdens de eerste twee bijeenkomsten werden aan de cursisten opdrachten meegegeven die de volgende bijeenkomst werden besproken.

De cursusleiders en cursusthema's zijn:

Maandag 12 maart, 19.30 uur: 'Wat je vooraf moet weten'

- Dennis Laing (Projectbureau Havenkwartier): korte intro over PO in Havenkwartier.
- Andries Geerse (stedenbouwkundig ontwerper): over de stedenbouwkundige betekenis van het ontwikkelingsplan Havenkwartier
- Nathalie Groot Kormelink (cursusleider én zelfbouwer): over de geschiedenis van het wonen en de mogelijkheden en valkuilen van het PO.

Opdracht: 'geef' je eigen karakter aan je huis (geïllustreerde beschrijving) en maak een opzet voor een programma van eisen.

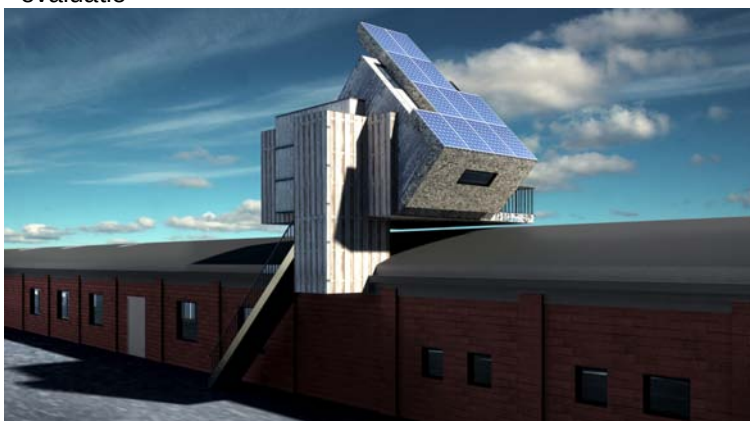
Maandag 19 maart, 19.30 uur: 'Over architectuur'

- Bespreken 'huiswerk'
- Dirk Baalman (directeur bij Het Oversticht): architectuur zien (100 jaar architectuur)
- Wim Maas (architect): huis op maat of confectie? En over architectonische vormgeving.
- Coos Timmermans (Verbeter&Bespaar): over energiebesparend en duurzaam bouwen.

Opdracht: stel je budget op

Maandag 26 maart, 19.30 uur 'Over het bouwen van een huis'

- Bespreken 'huiswerk'
- Maurice Matthijs (plantoetser) en Marthijn Koorenhof (klantenadviseur): over bouwvoor-schriften, regelgeving en zo.
- Serge van de Moesdijk (arch.): het bouwproces van initiatief tot oplevering, wat kost het.
- Hans Stieber (bouwondernemer Reinbouw): de bouw van het huis.
- evaluatie

Datum: vrijdag 13 april , 2012 – excursie

Locatie: Floriade, Venlo

Aantal deelnemers: 33

GROENEXCURSIE

PROJECTNUMMER 140

In samenwerking met BNA Kring Stedendriehoek werd voor belangstellenden een excursie georganiseerd naar de Floriade in Venlo.

De Floriade is een wereld-tuinbouwtentoonstelling die sinds 1960 elke 10 jaar in Nederland wordt gehouden. 2012 is het jaar van de Floriade Venlo. Het bijzondere van het terrein is dat het wordt gekenmerkt door een bestaand bos dat is opgenomen in het concept, ook wel het Walt Disney concept genoemd daar de bezoeker vanaf het entreeplein de mogelijkheid heeft om 5 verschillende werelden te bezoeken.

Op het Floriadeterrein bezoekt het gezelschap 2 opmerkelijke architectonische projecten: de Innovatoren (ontwerp Jo Coenen Architects & Urbanists, het bureau dat ook het masterplan voor de Floriade heeft gemaakt) en de Villa Flora (ontwerp Jón Kristinsson) . Daan Josse, architect/directeur Architectenbureau Kristinsson, verzorgde een rondleiding met toelichting.

Floriade-Venlo, Villa Flora (ontwerp Jón Kristinsson)

Datum: donderdag 5 juli tot 16 augustus 2012 - zomeretalage

Locatie: Architectuurcentrum Rondeel

Aantal bezoekers opening: 60

Aantal passanten expositie: onbekend

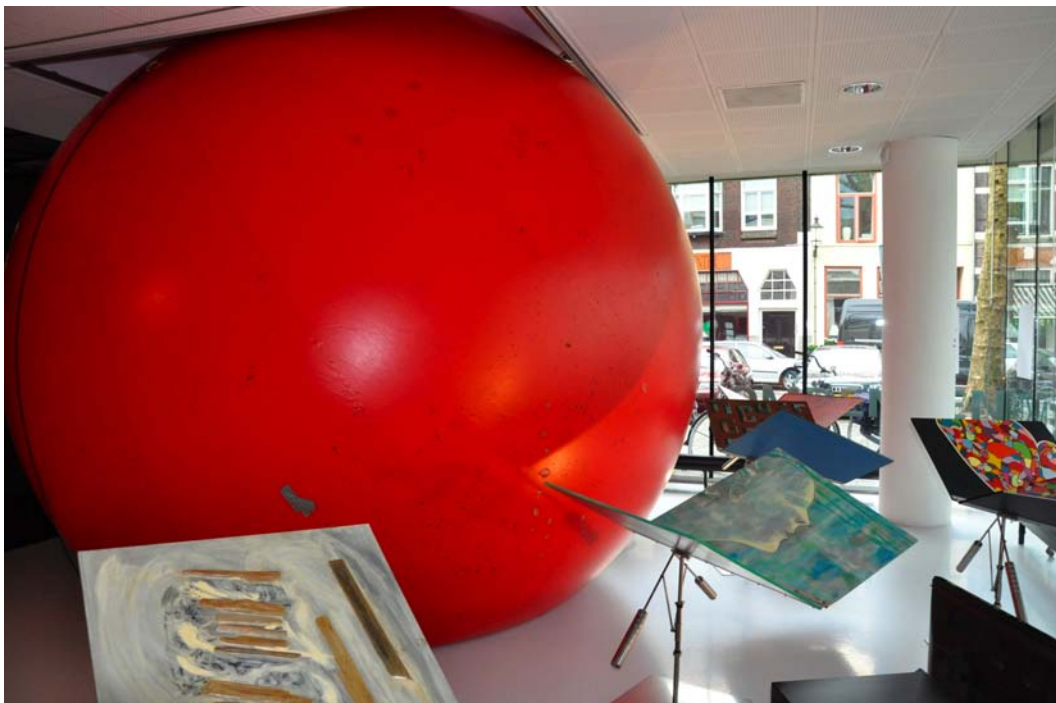
BALANCEREN IN EEN DRIEHOEK

PROJECTNUMMER 139

In de Zomeretalage heeft landschapsarchitect en beeldend kunstenaar Bruno Doedens een installatie opgesteld die commentaar geeft op de huizenhoge ambities voor de te ontwikkelen cultuurdriehoek in het centrum van Deventer.

De installatie 'Balanceren in een driehoek' bestond uit een reusachtige rode bal die ternauwernood in de ruimte past, omringd door windnomaden, een aantal wapperende kunstwerken op dunne pootjes. Het zijn elementen die Doedens eerder gebruikte in andere projecten, zoals de 'O van Overijssel' en op Oerol op Terschelling. De Zomeretalage wilde met de installatie aandacht vragen voor de komende ontwikkelingen in de zogenoemde cultuurdriehoek in het centrum van Deventer.

In zijn toelichting tijdens de openingsbijeenkomst vertelde **Bruno Doedens** over zijn inspiraties, zijn motieven en de werkwijzen waarmee hij zijn projecten uitvoert. Doedens is verbonden aan SLeM, Stichting Landschapstheater en Meer. Hij noemt zichzelf geen kunstenaar; zijn installaties zijn ook meer dan kunstwerken. Met een vaak poëtische inslag, en opvallend genoeg vaak gesitueerd op het strand, maakt hij installaties die voor een breed publiek zeer aantrekkelijk zijn. Niet alleen om naar te kijken maar ook om in te participeren. De projecten van SLeM prikkelen de verbeelding en mobiliseren de sociale energie. Doedens zegt 'Iedereen kan van water wijn maken,' waarmee hij bedoelt dat in ieder mens de potentie zit om verbeelding om te zetten naar concrete veranderingen.

De vraag van Architectuurcentrum Rondeel om een zomeretalage te vullen die verwijst naar de in het stadshart geplande cultuurdriehoek, relateert Doedens in zijn inleiding. 'Cultuur en driehoek zijn twee woorden. Een cultuurdriehoek heeft drie hoekpunten: dat ben jezelf, dat is de ander en dat is de omgeving. Cultuur zorgt daarin altijd voor de verbinding. Cultuur heeft dus altijd te maken met het landschap. Hoeveel cultuurdriehoeken kun je wel niet maken? Kijk bijvoorbeeld naar Overijssel; een zeer divers landschap met een zeer diverse bevolking die door hun geschiedenis, hun oorsprong en religie vaak zeer verschillend gedrag vertonen. Dat maakt dat overal een cultuurdriehoek getrokken kan worden die weer heel anders is dan de andere. Cultuur is de rijkdom van verschillen. Dat zien, maakt mensen gelukkig.'

De verbindende kwaliteiten van zijn projecten zijn overduidelijk in het korte overzicht dat hij geeft van enkele eerder gerealiseerde projecten. Meer aandacht geeft hij aan het project de 'O van Overijssel', waarbij de grote rode bal die nu klem zit in de ruimte van het Rondeel, in een grote cirkeltocht door Overijssel trok, zich niets aantrekkend van obstakels en belemmeringen. De bal moest aanvankelijk voortdurend aangekondigd en toegelicht worden, maar naarmate de tocht vorderde ging het bericht de bal vooruit en stond iedereen al te wachten op zijn komst. De sociale betekenis van de cirkelvormige tocht is groot geweest. Het project liet zien dat sociale ordening samen moet gaan met ruimtelijke ordening. Volgens Doedens ontbreekt het daaraan in de huidige praktijk van stedenbouw, architectuur en landschapsarchitectuur. Daarmee hield hij Deventer een spiegel voor.

Op de vraag of er naast een cirkel van Overijssel en een driehoek van Deventer ook nog een vierkante variant te verwachten valt, moet Doedens grijnzen. "Nee, geen vierkant, maar we bereiden nu wel een grotere cirkel voor, de 'O van Europa'. Die is vele malen groter dan die van Overijssel, maar opmerkelijk is wel dat, uitgaande van een cirkel die niet door zeeën gaat en die in ieder geval ook door Nederland gaat, er maar één cirkel te trekken is die aan die voorwaarden voldoet en dat juist die cirkel precies door de O van Overijssel loopt. Mooi hè?'

Datum: vrijdag 7 september 2012, 14.00 uur – symposium en boekpresentatie
Locatie: Erve Bouwhuis op Landgoed Rande
Aantal bezoekers: 130

HET JAAR VAN HISTORISCHE BUITENPLAATSEN 2012 PROJECTNUMMER 139

In de voormalige koeienstal op Erve Bouwhuis werd in samenwerking met Stichting Cultureel Erfgoed een symposium (titel: 'Het landgoed (Droom en werkelijkheid)') georganiseerd bij de aftrap van de Open Monumentendag. Tevens was er de presentatie van de nieuwe architectuurgids 'In Deventer – landgoederen en historische buitenplaatsen'. De gids – de vierde in de reeks In Deventer – beschrijft de landgoederen en historische buitenplaatsen in de gemeente Deventer en bevat twee essays van Jaap Starkenburg, directeur Stichting IJssellandschap en van Jan Terlouw, bewoner van een landgoed nabij Deventer. De gids is rijk voorzien van fraaie foto's van vakfotograaf Erwin Zijlstra. Het eerste exemplaar van de gids werd na afloop van het symposium door medeauteur Jan Terlouw overhandigd aan wethouder Marco Swart. Terlouw roemde de stedelijke en landschappelijke schoonheid van Deventer en benadrukte dat in een wereld waar ogenschijnlijk steeds meer en alleen maar aandacht is voor het grote, de behoefte aan het kleine, hier en nu, van steeds grotere betekenis wordt voor het welbevinden van de mens. Swart beaamde dat en hij is blij dat Architectuurcentrum Rondeel die aandacht in nu vier fraaie architectuurgidsen heeft weten te vangen. Tijdens het symposium voerden vier sprekers het woord. Zij bespraken vanuit verschillende invalshoeken en met verschillende toon het thema en gaven de ruim 130 aanwezigen veel stof tot napraten.

Barbara Joustra, kunsthistorica en met haar beschrijving van de Deventer landgoederen (o.b.v. het rapport dat Albers Adviezen voor de gemeente Deventer opstelde) een belangrijke auteur van de architectuurgids, startte de bijeenkomst met een toelichting en beschrijving van de vele uiteenlopende kwaliteiten van de landgoederen zoals die in de gids zijn beschreven.

Tom Bade

Tom Bade van het kenniscentrum Triple E, hield een voordracht die voor veel aanwezigen een eye-opener was. De wijze waarop Bade cultureel erfgoed benadert, is voor velen nieuw. Cultureel erfgoed is in de ogen van Bade geen kostenpost maar is juist van veel waarde en daar is dan ook geld aan te verdienen. Met veel voorbeelden onderbouwde hij die opvatting. De dwarsverbanden die Triple E ziet, maken dat het exploiteren van cultureel erfgoed een winstgevende economische factor van belang kan zijn. Bijzonder ruimtelijk erfgoed, zoals opstallen maar ook functies, landschappen en historische kwaliteiten, zijn voor veel mensen aantrekkelijke objecten. Zo aantrekkelijk dat zij daar graag kennis van willen nemen en liefst ter plekke. Die aantrekkingskracht kan worden omgezet in geld. Zo biedt het bijvoorbeeld kansen voor horeca maar leidt het vaak ook tot verhoging van de marktwaarde van het omliggende onroerende goed (huizen worden er meer waard, dat levert de gemeenschap meer belastinggeld op waarmee vervolgens weer onderhoud gepleegd kan worden). Zo moet in de opvatting van Bade de wijde omgeving van het erfgoed in de beschouwing worden meegenomen.

Eef van Limburg Stirum, eigenaar/bewoner van het landgoed Spijkerbosch hield een vaak hilarische vertelling over de geschiedenis van zijn familie, de wijze waarop het landgoed werd bestierd in goede tijden en hoe het landgoed uiteindelijk langzaam in verval raakte door gebrek aan voldoende bronnen van inkomsten.

Jaap Starckenburg, directeur van Stichting IJssellandschap, die eigenaar is van meerdere landgoederen in en buiten de gemeente Deventer, hield een inleiding getiteld 'Bestendigheid van de idylle'. Hij toonde daarmee aan dat de idylle op de landgoederen vaak nog steeds aanwezig is, herkend wordt en ook gebruikt wordt, maar dat die idylle ook een andere kant heeft die hard werken inhoudt en zorgvuldig omgaan met het erfgoed inhoudt om het ook voor de toekomst te kunnen behouden. Ontwikkeling is daarbij nodig, waaronder de genoemde nieuwbouw van De Natuurderij, een boerderij in de uiterwaarden van de IJssel maar ook de verhuur van niet meer in gebruik zijnde boerderijen, zoals bijvoorbeeld die van Erve Bouwhuis, de locatie waar het geslaagde symposium plaatsvond.

*Jan Terlouw overhandigt
de architectuurgids aan
Marco Swart*

De architectuurgids werd mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van de gemeente Deventer, de provincie Overijssel, Stichting IJssellandschap en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Datum: vrijdag 10 december 17.00 uur tot 24 december 2012

Locatie: wijkgebouw De Driehoek in Voorstad-Oost

Aantal bezoekers opening: 50

Aantal bezoekers expositie: 200

VOORPRET IN VOORSTAD-OOST

PROJECTNUMMER 139

Op maandag 10 december om 17.00 uur maakte wethouder en juryvoorzitter Marco Swart in het wijkgebouw De Driehoek de winnaar bekend van de ideeënprijsvraag VOORPRET. Aansluitend werd de expositie van alle ideeën geopend.

De ideeënprijsvraag voor de tijdelijke, zinvolle en creatieve invulling van twee plekken in Voorstad-Oost, heeft maar liefst 51 inzendingen opgeleverd. Het prijsvraagterrein ligt aan weerszijden van de Rielerweg waar het fietspad via een tunnel de Henri Dunantlaan kruist en bestaat uit het Shitaflat-terrein en het terrein van speeltuin De Driehoek. Iedereen die woont in Voorstad-Oost, in Deventer of in de creatieve of innovatieve branche beroepsmatig of bedrijfsmatig werkzaam is of studeert, mocht meedoen aan de wedstrijd.

Voor de uitvoering van het winnende idee had de gemeente Deventer € 30.000,- beschikbaar gesteld. De vijf juryleden waren: Marco Swart, voorzitter jury (wethouder), Bruno Doedens (landschapsarchitect), Mieke Conijn (directeur Kunstenlab), Harry Muileman (voorzitter De Driehoek) en Harry Webers (voorzitter Deventer Kring van Werkgevers).

De jury koos uit de inzendingen drie genomineerden. Dit drietal werd vervolgens voorgelegd aan de bewoners van Voorstad-Oost die daarvoor waren uitgenodigd in het wijkgebouw. Zo werd draagvlak gecreëerd en werden suggesties genoteerd die de jury in haar eindoordeel meewoog. De drie genomineerde inzendingen waren:

- **De creatieve broedplaats** Inzender: Paulien Koelman, studente van Saxion
- **De Groene Golf** Inzender: Transition Town Deventer
- Een combinatie van 2 ideeën met een invulling voor het gebouw en een invulling voor de buitenruimte:
 - a. **De Deventer stadswerkplaats**. Inzender: Rogier Meij, ambachtsman en kunstenaar
 - b. **Keep it Rolling** Inzender: Go Ahead Eagles

Winnaar werd De Groene Golf van Transition Town.

3.

JAARPROGRAMMA 2013

Het jaarprogramma kent een grote verscheidenheid aan onderwerpen. Onderwerpen die aandacht krijgen in een tentoonstelling met daaromheen één of meer publieksactiviteiten en daarnaast een groot aantal publieksactiviteiten die soms een serie vormen zoals bijvoorbeeld de filmavonden of de rondleidingen in pas opgeleverde, interessante projecten, maar soms ook een solitaire activiteit zijn.

Een aantal onderdelen uit dit Jaarprogramma LIGHT hebben betrekking op de actuele situatie die het gevolg is van de recente veranderingen in de samenleving en die vooralsnog een structureel karakter lijken te hebben. Deze situatie vraagt om herbezinning en om het herijken van bestaande opvattingen en gebruiken maar ook van gebouwen en werkwijzen. De onderwerpen die gekozen zijn, zijn voor een breed publiek aantrekkelijk. Zo is er een expositie met aandacht voor het veranderende gereedschap van architecten om tot betere communicatie in het bouwproces te komen, er is aandacht voor de komende revitalisering van vooroorlogse volkshuisvesting die in een schil rond het historische centrum ligt, en er is aandacht voor enkele belangwekkende Deventer architecten die in het begin van de vorige eeuw voor een grote productie zorgden en daarmee het stadsbeeld van Deventer in belangrijke mate bepaalden.

Zwaartepunt in het jaarprogramma 2013 is het PLUS-project 'Goud in Handen' met aandacht voor herbestemming en bijbehorende aanpassingen van de vele historische panden die in de afgelopen decennia, maar ook in de nabije toekomst een nieuwe functie kregen en krijgen (dit onderwerp zal aansluiten op het jaarthema 'GOUD?' in 2013 van de Netwerk Deventer Erfgoedorganisaties (NDE), waar het Rondeel zich bij aansloot). Een onderdeel van dit project betreft de toekomst van de Bokkingshang, de rosse buurt in Deventer, waar de BIBOB-regeling voor veel leegstand zorgde.

Overigens maakt het uit 2012 daterende programma-onderdeel 'Morgen naar School' de connectie tussen de projecten Omdenken uit 2012 en Goud in Handen in 2013.

2 januari t/m 28 februari

expositie OMDENKEN; een wisselende expositie over transformaties op ruimtelijk gebied als gevolg van demografische veranderingen.

15 januari

RONDEEL CINEMA REQUIEM FOR DETROIT
over een krimpende en overlevende stad. In filmhuis De Keizer

17 januari

DEBAT STRUCTUURVISIE STADSASZONE
over gebied tussen de A1 en station, en over wijken rond stadscentrum.

24 januari

expositie DANSEN OP DE WERKVLOER - OMDENKEN
opening (deel)expositie over leegstand en hergebruik kantoorgebouwen
(25 januari t/m 29 februari)

7 februari

De Oplevering GEERT GROOTE HUIS
rondleiding en toelichting op locatie, het Lamme van Dieseplein

28 februari

slotmanifestatie OMDENKEN met verkiezing van de 'Omdenker 2013'.

7 maart	<i>expositie</i> VAN PERSPECTIEF NAAR 3D opening van de expositie (van 8 maart t/m 12 mei)
16 april	<i>RONDEEL CINEMA</i> 'DE SCHOOL ALS STAD' over Herman Hertzberger, architect van scholen. In filmhuis De Keizer
25 april	<i>expositie</i> MORGEN NAAR SCHOOL opening expositie met maquettes groep 7 en 8 van hun ideale schoolgebouw (26 april t/m 10 mei)
mei n.t.b.	<i>De Oplevering</i> NATUURDERIJ rondleiding en toelichting op locatie, in uiterwaarden bij Nieuw Rande
23 mei	<i>expositie</i> GOUD IN HANDEN – nieuwe winkels opening van de expositie over transformatie in de historische binnenstad (24 mei t/m 14 juli)
juni n.t.b.	<i>De Oplevering</i> DE HERAUT – wonen boven winkels rondleiding en toelichting op locatie, Brink 91-93
14 juli	<i>expositie</i> GOUD IN HANDEN – nieuwe ramen opening van de expositie De Zomeretalage met expositie over de transformatie van de ramen aan de Bokkingshang (15 juli t/m 31 augustus)
VAKANTIE	Architectuurcentrum Rondeel is gesloten van 15 juli t/m 4 september
5 september	<i>expositie</i> ARCHITECTEN M. VAN HARTE EN W.P.C. KNUTTEL twee toonaangevende architecten die veel ontwierpen in Deventer e.o. (6 september t/m 12 januari)
sept. n.t.b.	<i>De Oplevering</i> APPARTEMENTENGEBOUW DE LANDHEER rondleiding en toelichting op locatie, in het Landsherenkwartier
8 oktober	<i>RONDEEL CINEMA</i> 'PARABETON', over toepassingen van beton in de architectuur, in filmhuis De Keizer
7 november	<i>expositie</i> EEN SCHIL MET GLANS over de herwaardering van vooroorlogse volkhuysvesting in de wijken rond het historisch centrum van Deventer, (8 november t/m 12 januari)
nov. n.t.b	<i>De Oplevering</i> STADHUISKWARTIER; toelichting op de laatste stand van zaken (in Architectuurcentrum Rondeel)
10 december	<i>RONDEEL CINEMA</i> 'MY PLAYGROUND', over het spelenderwijs ontdekken van de stad, in filmhuis De Keizer.

4.

BEZOEKERSAANTALLEN

Expositie	HET WILDE OOG	200
Lezing	DEVENTER ALS GROENE STAD	80
Opening expositie	EUROPAN 2011	100
Expositie	EUROPAN 2011	400
Lezing	DE GELAAGDE STAD Gert Jan Kocken	60
Lezing	DE GELAAGDE STAD Birthe Leemeijer	50
Opening expositie	LUCY IN THE SKY	110
Expositie	LUCY IN THE SKY	270
Lezing	DE GELAAGDE STAD Bruno Doedens	60
Expertmeeting	STEDENBOUW BOTTOM-UP	9
Cursus	CREËER JE EIGEN HUIS	24
Lezing	DE GELAAGDE STAD Paul Meurs	60
RONDEEL CINEMA	EYE ABOVE PRAGUE	90
Opening expositie	DE DYNAMISCHE KAART VAN DEVENTER	60
Lezing	DE GELAAGDE STAD Eric Luiten	60
Start Omdenken	OMDENKEN - KRIMP HEEFT DE TOEKOMST	100
Expositie	OMDENKEN - KRIMP HEEFT DE TOEKOMST	700
Lezing	DE GELAAGDE STAD Cor Wagenaar	50
Excursie	GROENEXCURSIE Floriade in Venlo	33
RONDEEL CINEMA	EKÜMENOPOLIS	90
Opening expositie	OMDENKEN – LETTELE NEEMT DE LEIDING	50
Expositie	OMDENKEN – LETTELE NEEMT DE LEIDING	40
RONDEEL CINEMA	MANUFACTURED LANDSCAPES	90
Presentaties	OMDENKEN – 11 IDEEËNFLITSEN	80
Zomeretalage	BALANCEREN IN EEN DRIEHOEK	60

Van 6 juli t/m 2 sept. **VAKANTIE**

Symposium/boekpresentatie

	HET JAAR VAN HISTORISCHE BUITENPLAATSEN	100
RONDEEL CINEMA	TUSSEN ZON EN MAGMA	90
Opening expositie	OMDENKEN – DE GERANIUMS VOORBIJ	80
Expositie	OMDENKEN – DE GERANIUMS VOORBIJ	400
RONDEEL CINEMA	FILMFESTIVAL OVER OMDENKEN	70
Lezingen en debat	OMDENKEN – DOEM- EN DROOMSCENARIO'S VOOR DE TOEKOMST	80
Opening expositie	VOORPRET IN VOORSTAD-OOST	50
Expositie	VOORPRET IN VOORSTAD-OOST	200

